

Examining an Excerpt from the Book "Dr. Mossadegh and His Historical Speeches" Based on the Functional Approach

Mohammadreza Pahlavannezhad¹, Atousa Babak²

1. Corresponding Author Full Professor, Department of Linguistics, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. Email: pahlavan@um.ac.ir

2. Ph.D. Candidate of General Linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. . Email: babakatousa55@gmail.com

Article Info	Abstract
<p>Article Type: Research Article</p> <p>Article History:</p> <p>Received: 13, August, 2024</p> <p>In Revised Form: 26, January, 2025</p> <p>Accepted: 28, January, 2025</p> <p>Published Online: 15, March, 2026</p> <p>Keywords: verbal tyranny, interpersonal meta function, verbal violence, flattery, speaking from a position of power, definitive opinion</p>	<p>This article presents a functional analysis, based on Halliday's interpersonal metafunction, of Mohammad Mossadegh's historical speeches during the fifth and sixth terms of the National Assembly. The study aims to identify how elements such as "verbal violence," "flattery," "speaking from a position of power," and "definitive statements" are reflected in the language of this prominent figure in Iran's democracy movement. For this purpose, 223 sentences representing each of these four categories were extracted from the book Dr. Mossadegh and His Historical Speeches. For every category, the subject of the sentences, tense, polarity, and modality of the Finite were examined. Additionally, attention was given to whether the sentences served the primary speech roles of giving or requesting information or goods-&-services. The findings of this analytical-descriptive research revealed the following linguistic features in Mossadegh's speeches:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Self-deprecation and deprecation of others. 2. Recklessness in using language against others. 3. Use of inclusive clause subjects (e.g., employing "no one" or non-personal subjects in the subject position to refer to everyone). 4. Positioning oneself in speech as distinct from the general public. 5. Assertive speaking (sometimes even stating unreal events—for instance, expressing certainty about a future event that has not occurred to this day, such as referring to the Pahlavi-Mosul railway). 6. Self-centeredness in expressing opinions. 7. Frequent use of imperative sentences when the speaker perceives himself to be in a position of power.

Cite this The Author(s): Pahlavannezhad, M., Babak, A.,(2025-2026): Examining an Excerpt from the Book "Dr. Mossadegh and His Historical Speeches" Based on the Functional Approach, Journal of Language Researches, No. 2, Vol.16, Serial No. 31, Autumn & Winter- (125-154). <https://doi.org/10.22059/jolr.2025.380810.666894>

Publisher: University of Tehran Press.

© Author(s) retain the copyright. Mohammadreza Pahlavannezhad, Atousa Babak

DOI: <https://doi.org/10.22059/jolr.2025.380810.666894>

1. Introduction

Today, there is much discussion about democracy and liberalism, often from those with heterogeneous and sometimes contradictory views on what democracy fundamentally is and how it should be implemented in a society. We believe that liberalism can influence language how it should be used and its usage. In this article, we utilize functional approach to analyze the discourse of one of the most famous liberal figures of Iran: Mohammad Mossadegh, who was considered a symbol of liberalism in his time and is still regarded by supporters of the National Front, the Tudeh Party and their allies as the greatest liberal in the history of Iran.

This article seeks to answer these questions: How verbal violence, flattery, speaking from a position of power, and definitive statements manifest in the discourse of Mohammad Mossadegh, a well-known figure in the Iranian democracy movement. Additionally, how can his language in the aforementioned speeches be described from the perspective of interpersonal metafunction?

2. Literature Review

Based on the findings of the authors, no research was found that examined the four mentioned verbal violence, flattery, speaking from a position of power, and definitive statements from the perspective of interpersonal metafunction. However, some studies that from these statements seemed relevant to the main topics of the present article have been presented as examples.

3. Material and Methods

The authors by studying the book "Dr. Mossadegh and His Historical Speeches" observed that verbal violence, flattery, speaking from a position of power, and the mentioned aspects are more prominent in this book compared to other cases. By examining definitive statements metafunction, they identified linguistic these aspects from the perspective of interpersonal metafunction elements that can describe the language used in these speeches.

4. Discussion and Conclusion

Based on the data analysis, it can be said that the speaker is more prominently understood as the speaker from a position of power or in sections categorized as flattery. However, when speaking from a position of power, the speaker expresses opinions assertively, he does not refer to himself. For instance, he uses subjects like "anyone," any government or avoids referring to himself. For instance, he uses subjects like "anyone," any government employs impersonal clauses to broaden the scope of his statements. The speaker feels entitled to address a diverse range of individuals (for example, in the categories of verbal violence or speaking from a position of power.) if his audience is a general public. Sometimes, he speaks as if that must execute their commands (using impersonal subjects in the categories of speaking from a position of power and definitive statements) and at times, it seems he does not consider himself one of the nation himself.

Findings suggest that when Mossadegh opposes someone or a group (such as Vosough Dowleh), he aggressively attacks them in his violent speech. Conversely, when he supports something for any reason, he uses more assertive language. (For example, in the category of definitive statements which is primarily drawn from his speeches about railway construction) In the category of verbal violence, he often employs sarcasm and sometimes does not refer to a specific subject, indicating a reluctance to speak directly and explicitly. It has been noted that he sometimes shows a lack of respect for himself and the people of the country. The speaker often tries to persuade his audience by any means. (verbally) He even speaks decisively about what is expected to happen in the future.

In many cases, the speaker conveys information and asks very few questions to understand. (most sentences are in the indicative mood.) The speaker also uses imperative concepts. (in the category of speaking from a position of power, in more than half of the sentences concepts, and in threats, the number of imperative sentences with imperative meaning equals the number of imperative sentences with indicative meaning.) In some instances, the speaker uses a commanding something for himself and his suggestive imperative meaning, simultaneously audience. He considers the existence of an issue in the present in most sections. The category of

definitive statements is the most numerous in this research. Finally, it should be noted that while -e analysis of modality sufficient to determine how definitively a Persian we do not find th speaking speaker has spoken, the data analysis indicates that in the category of verbal violence, of flattery, of sentences, while in the category %⁹Mossadegh spoke with certainty in only about of sentences were expressed definitively. In contrast, in the category of speaking %¹^about of sentences %⁷^ from a position of power, nearly (with more than half in the imperative meaning) were stated assertively .

s can be considered as the main arch, these component Based on the conducted rese indicators of the speeches under review:

1. deprecation and the deprecation of others-self.
2. Recklessness in using language against others.
3. Inclusivity of the subject of the clause (personal subjects in the -o one" or nonsuch as using "n subject position of the clause when referring to everyone)
4. Considering oneself in speech as different from the general public
5. Speaking assertively (for example, asserting certainty about Mosul railway-hat has not occurred since then, referring to the Pahlavian event in the future t)
6. centeredness in expressing opinions-Self
7. Frequent use of imperative sentences when an individual feels in a position of power.

بررسی گزیده‌ای از کتاب «دکتر مصدق و نطق‌های تاریخی او» بر پایه‌ی رویکرد نقش‌گرا

محمد رضا پهلوان نژاد^۱، آتوسا بابک^۲

pahlavan@um.ac.ir

۱. نویسنده مسئول استاد گروه زبان شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، رایانامه:

babakatousa55@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، رایانامه:

اطلاعات مقاله چکیده

در این مقاله سعی شده است که تحلیلی نقش‌گرایانه و بر اساس فراتنش بینافردی هلیدی، از نطق‌های تاریخی محمد مصدق، در دوره ی پنجم و ششم مجلس شورای ملی، ارائه شود. هدف از این پژوهش این بوده است که مشخص گردد در زبان این شخصیت سرشناس جنبش دموکراسی خواه ایران، عناصری چون «خشونت کلامی»، «چاپلوسی»، «از موضع قدرت سخن گفتن» و «اظهار نظر قطعی»، چگونه است و به چه شکل نمود داشته است. بدین منظور، ۲۲۳ جمله ی مرتبط با هر کدام از این چهار دسته ی کلی از کتاب «دکتر مصدق و نطق‌های تاریخی او» استخراج شده اند و برای هر دسته، فاعل جملات، زمان، قطبیت و وجهیت جزء خود ایستا، مورد بررسی قرار گرفته و همچنین به این که جمله در کدام یک از نقش‌های اصلی سخن (دادن یا درخواست کردن) به کار رفته است نیز توجه شده است؛ در نتیجه ی این پژوهش که از نوع تحلیلی - توصیفی است، این مولفه‌های زبانی در نطق‌های مورد نظر بازشناخته شد: (۱) فروکاست خود و دیگران در سخن، (۲) بی‌پروایی در به‌کارگیری زبان بر علیه دیگران، (۳) شمول‌پذیری فاعل بند (چنان استفاده از هیچ کس یا فاعل غیر شخصی در جایگاه فاعل بند هنگامی که منظور همه باشند)، (۴) خود را در کلام، متفاوت از عامه ی مردم دانستن، (۵) قاطعانه سخن گفتن (گاه حتا غیر واقعی گفتن، به عنوان نمونه به قطعیت گفتن از رویدادی در آینده که از آن زمان تا به امروز روی نداده است، منظور خط راه آهن پهلوی - موصل است)، (۶) خودبینی در اظهار نظر، (۷) استفاده ی بسیار از جملات در معنای امری، آن هنگام که فردی خود را در موضع قدرت احساس می‌کند.

نوع مقاله:

علمی - پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۵/۲۳

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۱۱/۰۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۱۱/۰۸

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۲/۲۵

واژه‌های کلیدی: استبداد کلامی، فراتنش بینافردی، خشونت کلامی، چاپلوسی، از موضع قدرت سخن گفتن، اظهار نظر قطعی.

استناد: پهلوان نژاد، محمد رضا، بابک، آتوسا؛ (۱۴۰۴): بررسی گزیده ای از کتاب «دکتر مصدق و نطق‌های تاریخی او» بر پایه ی رویکرد نقش‌گرا: پژوهش‌های زبانی، سال ۱۶، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۴ - پیاپی ۳۱ - (۱۵۴-۱۲۵).
DOI: <https://doi.org/10.22059/johr.2025.380810.666894>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران. © نویسندگان: محمد رضا پهلوان نژاد، آتوسا بابک

۱. مقدمه

امروزه، از دمکراسی و آزادی خواهی، فراوان سخن به میان می آید، آن هم از زبان کسانی که دیدگاه های ناهمگون و گاه متضادی دارند در این باره که اساسا دمکراسی چیست و چگونه در یک جامعه باید اجرا بشود. ما بر این باوریم که آزادی خواهی می تواند در زبان و چگونگی به کارگیری آن اثرگذار باشد. در این مقاله، از زبان شناسی نقش گرا برای تحلیل کلام یکی از بزرگان آزادی خواه ایران استفاده شده است؛ محمد مصدق، کسی که نماد آزادی خواهی در روزگار خود به شمار می رفت و امروزه هم حتی، از دید طرفداران جبهه ی ملی، حزب توده (؟) و همسویان آن ها بزرگترین آزادی خواه تاریخ ایران دانسته می شود.

در توضیح رویکرد نقش گرا که به آن اشاره شد باید گفت که: هلیدی^۱ در نگرش سیستمی - نقشی^۲ خود به زبان، سه نقش را برای زبان در نظر می گیرد. او در حقیقت سازمان دهی زبان را بر اساس نقش هایی می داند که مربوط هستند به نیازهای انسان برای برقراری ارتباط. فرانش های زبان اما، به عقیده ی هلیدی عبارتند از: فرانش بینافردی، فرانش تجربی و فرانش متنی (هلیدی و متیسن، ۲۰۱۴: ۳۰-۳۱). این پژوهش داده ها را از منظر فرانش بینافردی مورد مطالعه قرار می دهد. « این فرانش به برقراری، استمرار، تثبیت و تنظیم روابط اجتماعی مربوط می شود و تعامل افراد در ارتباط زبانی را مورد توجه قرار می دهد » (هلیدی، ۱۹۸۵: ۵۳). جزء اصلی بند در فرانش بینافردی عبارت است از: عنصر وجه^۳ که شامل فاعل، جزء خود ایستا و ادات وجهی^۴ است (هلیدی، ۱۹۸۵: ۱۰۰-۶۸). تحلیل ما در این پژوهش بر اساس همین جزء اصلی است که در تعامل نقش مهمی ایفا می کند. این مقاله در جستجوی پاسخ به این پرسش است که خشونت کلامی، چاپلوسی، از موضع قدرت سخن گفتن و اظهار نظر قطعی چگونه در گفتار محمد مصدق، چهره ی نام آشنای جنبش دمکراسی خواه ایران، متبلور می شود؟ و زبان او را در نطق های مذکور از دیدگاه فرانش بینافردی چگونه می توان توصیف کرد؟ باید گفت که خشونت کلامی در بافت های زبانی مختلف در جامعه به چشم می خورد. این موضوع حتی در همایشی در سال ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار گرفت و مجموعه ی مقالات این همایش در کتابی به نام «مجموعه مقالات نخستین همایش ملی خشونت کلامی» در همان سال منتشر شد. در یکی از این مقالات با عنوان «بررسی خشونت کلامی بر اساس فرانش بینافردی» به این تعریف از خشونت کلامی بر می خوریم: «خشونت کلامی سوء استفاده کردن از قدرت است که ممکن است در مسخره کردن، کنایه زدن و تهدید کردن نمود یابد» (ریتمن و ویلا^۵: ۲۰۰۴) و گذشته از این تعریف، می دانیم که خشونت کلامی یکی از چهار نوع خشونت (جسمی، جنسی، اقتصادی و کلامی) است و

1. Halliday
2. Functional
3. Mood Element
4. Modal Adjunct
5. Reitman & Villa

علاوه بر موارد اشاره شده می‌تواند به شکل ناسزا، تشبیه، نفرین و خشن کردن صدا، نشان داده شود. این نوع خشونت از موثرترین و شایع‌ترین خشونت‌ها در نظر گرفته شده است (صادقی، ۲۰۱۱).

۲. پیشینه پژوهش

در ابتدای این بخش باید این نکته را خاطر نشان ساخت که براساس یافته‌های نویسندگان این مقاله پژوهشی یافت نشد که چهار ویژگی یاد شده، یعنی خشونت کلامی، چاپلوسی، از موضع قدرت سخن گفتن و اظهار نظر قطعی را در متنی از دیدگاه فرانقش بینافردی مورد بررسی قرار داده باشد. با این وجود بعضی از پژوهش‌هایی که در ارتباط با موضوعات اصلی مقاله حاضر به نظر می‌رسید در این بخش به عنوان نمونه ارائه می‌گردد. از ذکر موارد مشابه به دلیل افزوده شدن بر تعداد صفحات مقاله اجتناب شده است. این پژوهش‌ها در راستای چگونگی انجام تحقیق حاضر به نویسندگان یاری رسانده است. میرزائی در بررسی الگوهای خشونت کلامی بر اساس فرانقش بینافردی، معتقد است که در خشونت کلامی دو پیام جداگانه به مخاطب منتقل می‌شود، یکی آن چه گوینده قصد دارد که بگوید و دیگری خشم وی. از این دو، پیام گوینده را در فرانقش تجربی و دیگری را در فرانقش بینافردی قابل بررسی می‌داند. او جلوه‌ی بارز خشم را در فرانقش بینافردی در وجه می‌بیند و با بررسی آماری پیکره‌ای از جملات خشونت بار به این نتیجه می‌رسد که الگوی پیشنهاد کالا و خدمات و وجه پریشی، کارکرد بیشتری در خشونت کلامی دارد؛ همچنین در این تحقیق روشن می‌شود که از میان سه معنای فعل گفتن (روایت کردن، دستور دادن و پرسیدن) در گفتار خشن، معنای دستور دادن کاربرد بیشتری دارد (میرزائی، ۱۳۹۵). پاکتچی در مقاله‌ی رویکردی ریشه‌شناختی به گونه‌های خشونت کلامی با محوریت مفهوم «سخن گفتن»، معتقد است که نسبت به خشونت کلامی در اعصار گذشته توجه کمی مبذول شده است. هدف از این پژوهش این بوده که درک اقوام گذشته را از مفهوم خشونت از راه روشن ساختن ارتباط‌های ریشه‌شناختی میان مفهوم سخن گفتن و انواع خشونت بازبشناسد. او از داده‌هایی از زبان‌های مختلف استفاده کرده است. در نتیجه‌ی این مقاله می‌خوانیم، «در زبان‌های مورد بررسی بین معنای خشونت شخصی و سخن گفتن، بالاترین پیوستگی مشاهده می‌شود» (پاکتچی، ۱۳۹۵). پتلیوچنکو و آرتیوخوا، خشونت کلامی را به عنوان ابزاری متقاعدکننده در ارتباطات سیاسی در نظر می‌گیرند. آن‌ها خشونت کلامی را در دو سطح لفظی که شامل آرایه‌های بلاغی مانند تضاد است و فرا کلامی که شامل نوای گفتار و ژست‌ها می‌باشد همراه سخن است در نظر می‌گیرند. آن‌ها ابراز می‌دارند که کلام خشونت‌آمیز در زمان بحران توسط سیاستمداران به کار گرفته می‌شود، خاصه سیاستمدارانی که اکثریت مطمئنی را ندارند. به عقیده‌ی آنان به کارگیری خشونت در کلام می‌تواند مرتبط به محتوای سخن باشد یا مستقل از آن (پتلیوچنکو و آرتیوخوا، ۲۰۱۵).

هریوتیونیان^۱ در مقاله ای تحت عنوان ابزارهای زبان شناسی بیان خشونت کلامی در ارتباط سیاسی از دیدگاه کاربرد شناسی و با ذکر مواردی از خشونت کلامی در سخنان سیاستمداران انگلیسی، می خواهد واحدهای زبان شناسی را که برای حمله ی لفظی به رقبا استفاده می شود مشخص سازد. در واقع یکی از اهداف این مقاله یافتن ارتباط بین ابزارهای زبانی و تاثیری که این ابزارها ایجاد می کنند می باشد. هدف دیگر مقاله تجزیه و تحلیل شدت این ابزارهای زبانی به کارگرفته شده بر اساس بافتی است که در آن استفاده می شوند (هریوتیونیان، ۲۰۲۰). مقاله ی بررسی ساختار وجهی خطبه ی جهاد نهج البلاغه بر اساس فرانتش بینافردی نظریه ی نقش گرا به تجزیه ی صد بند خطبه ی مذکور پرداخته است به منظور جدا ساختن عناصر ساختار وجهی (فاعل و جزء خود ایستا) از عناصر باقی مانده ی متن. این مقاله مشخص می سازد که اعتبار بند های این خطبه به که برمی گردد و در واقع چه کسی در جایگاه فاعل بند قرار دارد و البته زمان، قطعیت و وجهیت را نیز برای جزء خود ایستا در این بندها مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد. نویسندگان در این بررسی و تجزیه و تحلیل تفاوت ها و شباهتهایی را بین زبان عربی به عنوان زبان مورد تحقیق و زبان انگلیسی به عنوان زبان اصلی مورد تحلیل در نظریه ی هلیدی مشخص می سازند. به عنوان مثال در بسیاری از موارد فاعل و جزء خود ایستا در فعل واژه مستتر بوده است و بنابراین محذوف به نظر می آید. در نتیجه ی این مقاله می خوانیم که حضرت علی (ع) در این خطبه چنان متکلمی آگاه است که برای مخاطبی ناآگاه و غافل سخن می گوید و قصد دارد تا پیام هایی قطعی را با تعهد کامل به او انتقال دهد و در مواردی هم که الله در جایگاه فاعل بند قرار می گیرد، به منظور این است که نهایت اعتبار را به پیام اعطا کرده باشد (عرب روزنی، پهلوان نژاد و سیدی، ۱۳۹۵). در مقاله ی بررسی الگوی خشونت کلامی در آثار ادبی معاصر: رویکردی نقش گرا خشونت کلامی در دو داستان «سنگی بر گوری» و «سووشون» به ترتیب از جلال آل احمد و سیمین دانشور بررسی می گردد. این پژوهش که به شیوه ی توصیفی تحلیلی انجام گرفته است در پی بررسی و توصیف ساختارهای زبانی خشونت بار در شصت جمله ی انتخابی از دو داستان است. این تحقیق پیکره ی زبانی منتخبات را با توجه به سه فرانتش مطرح شده در نظریه ی نقش گرا یعنی فرانتش تجربی، فرانتش بینافردی و فرانتش متنی مورد ارزیابی قرار می دهد. در نتیجه ی این تحقیق می خوانیم که تفاوت های معناداری در نمود خشونت کلامی بین دو نویسنده ی زن و مرد وجود دارد و در بسیاری از موارد تصور عمومی در مورد چگونگی این تفاوت ها بر اساس مشاهدات این پژوهش نادرست تلقی شده است. به عنوان مثال نویسنده ی زن از جملات نشان دار بیشتر از نویسنده ی مرد استفاده کرده است یا این که نویسنده ی مرد از افعال با فرآیند ذهنی بسیار بیشتر از نویسنده ی زن استفاده کرده است (کربلایی صادق، میرزاده و فریدزاده، ۱۳۹۶). در مقاله ی بررسی نقش مولفه های صمیمیت، طبقه اجتماعی و قدرت اجتماعی در ایجاد خشونت کلامی در میان دانش آموزان دبیرستانی می خوانیم که

هنگامی که دانش آموزان خود را از لحاظ اجتماعی قدرتمند تر می دیدند بیشتر از خشونت کلامی استفاده می کردند و وقتی مخاطب خود را از لحاظ اجتماعی قدرتمندتر می دیدند سعی می کردند که خشونت کلامی شان را برای حفظ منافعشان کنترل کنند. این پژوهش برای رسیدن به این نتیجه با کمک اصول نظریه ی موقعیت، به بررسی تأثیر مولفه‌های صمیمیت، طبقه ی اجتماعی و قدرت اجتماعی در ایجاد خشونت کلامی در بین دانش آموزان دبیرستانی می پردازد که ۲۴۴ دانش آموز را در سه شهر کشور در نظر می گیرد که با بیست نفر از این دانش آموزان مصاحبه هم صورت گرفته است. در نتیجه ی این پژوهش علاوه بر موارد ذکر شده آمده است که بین صمیمیت و خشونت کلامی رابطه عکس وجود دارد و تفاوت طبقه ی اجتماعی نیز موجب تفاوت در خشونت کلامی می شود. همچنین محققان به این نتیجه رسیده اند که تفاوت معناداری بین دانش آموزان دختر و پسر در به کارگیری خشونت کلامی با توجه به مولفه‌های صمیمیت و طبقه ی اجتماعی وجود دارد (میهمی، صحرا گرد و حسینی، ۱۳۹۵).

۳. مبانی نظری

در این قسمت به مفاهیمی مانند خشونت کلامی، قدرت و چاپلوسی که مفاهیم اصلی این مقاله هستند، پرداخته می شود و همچنین به مبانی دستور نقش گرای هلیدی، به ویژه فرانتش بینافردی و تحلیل و جه - باقی مانده می پردازیم زیرا این مفاهیم نظری در تحلیل داده ها به کار گرفته می شوند.

۳-۱. خشونت کلامی

ملکین^۱ هدف از خشونت کلامی را موارد زیر می داند:

(۱) حمله به افراد جامعه، (۲) تلاش برای تسلط یافتن بر جامعه، (۳) استفاده از زبان برای آزار رساندن به افراد، (۴) به کارگیری زبان، به منظور شکنجه ی روحی افراد، (۵) سوء استفاده از قدرت، (۶) ارائه ی تعریفی از روابط بین افراد، براساس خشونت کلامی. آن چه در این نظریه حائز اهمیت است به کارگیری زبان برای ابراز خشونت است (ملکین، ۲۰۰۴: ۲۲۴-۲۲۸).

۳-۲. قدرت

در مقاله ی «کالبدشناسی مفهوم قدرت» با بررسی مفاهیم مختلف مطرح شده برای مفهوم قدرت، این تعریف کلی و مشترک از مفهوم قدرت ارائه شده است: «قدرت، منشاء پدید آمدن آثاری است که در هر زمینه توقع و انتظار آن را داریم.» و به عبارتی آشکارتر می توان گفت، «قدرت هر موجودی (اعم از موجود طبیعی، مصنوعی یا اجتماعی)، عبارت است از منشاء آثار و حرکات و رفتاری که در تامین هدف متشکله ی آن نقش مثبت دارند» (اسکندری، ۱۳۸۱). این مفهوم را در علوم سیاسی می توان این گونه تعریف کرد: «قدرت مجموعه‌ای از عوامل مادی و معنوی است که موجب به اطاعت درآوردن فرد یا گروه توسط فرد یا گروه دیگر می شود.» (عمید زنجانی، ج ۱، ۵۶)

براون و گیلمن^۱ (۱۹۶۰) نظریه ای ارائه کرده اند که بر اساس آن انتخاب های زیبایی می توانند نشان دهنده ی قدرت گوینده در برابر مخاطب یا همبستگی بین گوینده و مخاطب باشد. (بایرت و بایراک تاراوگلو^۲، ۲۰۰۱: ۲۱۰) به سخن دیگر، آن ها بر این باورند که به کارگیری قدرت در ارتباط کلامی با مخاطب می تواند از طریق صورت های واژگانی متفاوت انجام پذیرد. روابط قدرت و هم بستگی نشانگر فاصله ی اجتماعی یا صمیمیت هستند (سالیفو^۳، ۲۰۱۰: ۲۷۹) براون و گیلمن، قدرت را رابطه ی بین دو فرد می دانند و چون این دو فرد در نقش اجتماعی قدرت متفاوتی دارند، رابطه یک سویه است. آن ها قدرت را رابطه ای نامتقارن^۴ می دانند؛ به عبارت دیگر قدرت یک رابطه ی سلسله مراتبی یا عمودی در نظر گرفته شده است (تانن^۵، ۱۹۹۰: ۵۱۹)؛ مثلاً براون و گیلمن باور دارند که به کار بردن ضمایر مختلف، می تواند نشان دهد که فرد از موضع قدرت سخن می گوید یا همبستگی (براون و گیلمن، ۱۹۶۰: ۲۵۴-۲۵۶).

۳-۳. ارتباط خشونت و قدرت

هانان آرنت^۶ (۱۹۷۰: ۳۵) در ارتباط بین خشونت و قدرت چنین می گوید: «خشونت چیزی بیشتر از تجلی آشکار قدرت نیست. خشونت بازی قدرت یا فشار در هر عملکردی به وسیله ی یک انسان در ارتباط با دیگری است»؛ سکوت و خشونت می تواند گونه های متفاوتی داشته باشد که عبارتند از زبانی، گفتمانی و ایدئولوژیک. آرنت قدرت و خشونت را دو پدیده ی جدا از هم می داند که در اغلب موارد همراه هم هستند به این شکل که قدرت حتماً نباید با خشونت همراه باشد، اما خشونت همراه با به رخ کشیدن قدرت است (آرنت، ۱۹۷۰: ۵۲)

۳-۴. چاپلوسی

چاپلوسی ستایش ریاکارانه است؛ ستایش مشروع موجب تشویق فرد و روحیه دادن به وی می شود، اما ستایش بی مورد و نا به جا افراد را فریب می دهد (باکس^۷، ۲۰۰۷: ۲) چاپلوسی ستایش بیش از اندازه است. اگر اطرافیان از صفت خوب مدیر بگویند کار پسندیده ای است، اما وقتی بیش از آن چه در مدیر وجود دارد گفته شود، این عمل تملق و چاپلوسی نام دارد (نصر اصفهانی، ۱۳۸۹). در واقع، در چاپلوسی، فرد شایسته ی آن ستایش نیست و علت آن برای وی مبهم و نامشخص است (سیگرز^۸، ۲۰۰۶: ۲). چاپلوسی رفتار سازمانی تلقی می شود که به عنوان یک استراتژی نفوذ به سطح بالاتر در سازمان، مورد استفاده قرار می گیرد؛ از جمله عیب های این نوع سیاسی کاری سازمانی این است که اعتماد را از بین می برد و شنونده را تحقیر می کند و

1. Brown & Gilman
2. Bayyurt & Bayraktaroğlu
3. Salifu
4. Asymmetrical Relation
5. Tannen
6. Arendt
7. Boxx
8. Sigers

فرد چاپلوس را ریاکار جلوه می‌دهد (نصر اصفهانی، ۱۳۸۹). به گفته ی حسینی (۱۳۸۸، ۸۱)، ادب در مدل نظریه ی براون و لوینسن^۱ عبارت است از در نظر گرفتن وجهه ی شنونده و تلاش برای کاستن از تهدید به آن؛ در این تلاش سه عامل موثرند: قدرت، فاصله ی اجتماعی، درجه ی سنگینی تقاضا. هر چه مخاطب قدرتمندتر، ناآشنا تر و درخواست سنگین تر باشد، گوینده مودبانه تر سخن می‌گوید (یارمحمدی، ۱۳۸۳: ۷۷).

۵-۳ دستور نقش‌گرای هلیدی

دستور نقش‌گرای هلیدی در پی برقراری تعادل بین صورت و معنا است، به گونه ای که به تحلیل متن در بافت زبانی مورد نظر می‌پردازد. واحد تحلیل در این نظریه بند^۲ است که می‌تواند گسترش یابد. هلیدی زبان را ابزاری معرفی می‌کند برای انتقال معنی و ایجاد ارتباط میان اعضای یک جامعه و بنابراین آن را نهادی اجتماعی تلقی می‌کند (هلیدی ۱۹۷۸: ۳۹). در دستور نظام مند نقش‌گرای هلیدی، سه نقش معنایی برای زبان در نظر گرفته می‌شود (۱) فرانشس تجربی، یعنی این که ما با استفاده از زبان به بیان تجربه های خود می‌پردازیم، چه این تجربه ها در درون ذهن ما باشد، چه در محیط اطرافمان. در واقع در بررسی متن از دیدگاه تجربی، از منظر محتوایی، متن را بررسی می‌کنیم، (۲) فرانشس بینافردي، با بررسی متن از این منظر می‌خواهیم برسیم به این که چطور زبان در خدمت برقراری تعامل اجتماعی قرار می‌گیرد، (۳) فرانشس متنی که در تحلیل متن از این منظر، با کارکرد بند و چگونگی سازمان دهی واژگان در متن سرو کار داریم. باید افزود که یک متن را می‌توان از هر سه منظر مورد تحلیل قرار داد. در فرانشس بینافردي، چنان که توضیح داده شد، هدف اصلی برقراری ارتباط دوسویه ی زبانی است و آن چه مبادله می‌شود یا اطلاعات است یا کالا و خدمات. هلیدی بیان می‌دارد که معنا توسط (بخشی از) بند منتقل می‌شود، هلیدی برای تحلیل متن از این منظر ابتدا دو جزء اصلی، یعنی عنصر وجه و باقی مانده^۳ را برای بند در نظر می‌گیرد و عنصر وجه را شامل فاعل و جزء خود ایستا می‌داند. عنصر وجه در به عمل در آوردن نقش بینافردي بند نقش اصلی را دارد، چون فاعل در این رویکرد مسؤو ل عمل فعل در نظر گرفته می‌شود، به عبارت دیگر، اعتبار بند به فاعل آن بستگی دارد (تامپسون^۴، ۲۰۱۴: ۴۷-۵۱). جزء خودایستا سه معنای زمان، قطبیت و وجهیت بند را می‌رساند. منظور از نشان دادن زمان، زمان واقعی وقوع فعل است که می‌تواند برای موقعیت های واقعی یا غیر واقعی معتبر باشد. منظور از قطبیت بند این است که بند از لحاظ مفهومی مثبت است یا منفی که معمولاً این قضیه با استفاده از جزء خود ایستا نشان داده می‌شود. منظور از وجهیت این است که نشان داده شود تا چه اندازه گزاره معتبر است یا پیشنهاد تحمیل می‌شود (تامپسون، ۲۰۱۴: ۵۵) باقی مانده ی متن شامل محمول، متمم و ادات می‌شود که محمول یا فرآیندی را که

1. Levinson
2. clause
3. Residue
4. Thompson

فاعل در آن درگیراست مشخص می کند یا زمان ثانویه را می رساند یا جنبه های دیگر فرآیند، مانند آغاز کردن، تلاش کردن دست یافتن یا ادامه دادن به فرآیند را بیان می دارد یا باب دستوری (معلوم یا مجهول بودن) را نشان می دهد. هر بند می تواند یک یا دو متمم نیز داشته باشد. متمم را می توان متمم فعل در نظر گرفت که فاعل نیست؛ نقش ادات معمولاً توسط گروه های حرف اضافه ای و یا قیود ایفا می شود. ادات را می توان به دو دسته ی ادات حرف ربط و ادات وجهی تقسیم کرد. ادات وجهی خود به دو دسته ی ادات نظر دهی و ادات وجه تقسیم می شوند. ادات وجه معانی در ارتباط با زمان، قطبیت و وجهیت را بیان می کنند. وقتی که تحلیل وجه- باقی مانده صورت می گیرد، هر دو نوع ادات وجهی در وجه در نظر گرفته می شوند (تامپسون، ۲۰۱۴: ۶۲-۶۷). باید اضافه کرد که وجه، هسته ی ارتباط (تبادل) است و بقیه ی بند صرفاً جزئیات را پوشش می دهد (تامپسون، ۲۰۱۴: ۵۶) و همچنین جمله ی مستقل می تواند خبری، امری یا پرسشی باشد. (تامپسون، ۲۰۱۴: ۶۰).

۴. روش شناسی

مراحل این پژوهش این گونه بوده است که نویسندگان نخست با مطالعه ی کتاب «دکتر مصدق و نطق های تاریخی او» مشاهده کردند که این موارد، یعنی خشونت کلامی، چاپلوسی، از موضع قدرت سخن گفتن و اظهار نظر قطعی در این کتاب به نسبت موارد دیگر چشم گیر تر است و با بررسی موارد مذکور از منظر فرانش بینافردی در رویکرد نقش گرا به مولفه های زبانی رسیدند که می تواند زبان به کار رفته در این نطق ها را توصیف کند.

۵. یافته ها و تحلیل داده ها

داده های گزینش شده از نطق های محمد مصدق از کتاب «دکتر مصدق و نطق های تاریخی او» (۱۳۶۴)، به چهار دسته ی کلی تقسیم شده اند که عبارتند از (۱) خشونت کلامی (۲) چاپلوسی، (۳) از موضع قدرت سخن گفتن و (۴) اظهار نظر قطعی. خشونت کلامی خود شامل نه زیر دسته می باشد: توهین و ناسزا (به دیگران)، تهدید، اتهام، کنایه، تحقیر، خشونت و توهین نسبت به خود، اشاره به اعمال خشونت آمیز، به ریشخندگرفتن یا تمسخر و دعوت به خشونت. دسته ی چاپلوسی، از این دید قابل توجه و بررسی بوده است که در جهت مخالف خشونت کلامی و از موضع قدرت سخن گفتن به نظر می رسد، اما فردی که از خشونت کلامی در بافت های دیگر استفاده کرده، جمله ها مربوط به این دسته را نیز به کار برده است. دو دسته ی از موضع قدرت سخن گفتن و اظهار نظر قطعی، به نظر می رسد، فضای مناسب را برای به کار بردن خشونت کلامی فراهم می کنند و روی هم رفته این چهار دسته می توانند نمود زبان خاصی باشند. بررسی این چهار دسته به ما کمک کرده است که این سخنان را با دید ژرف تری بررسییم. در این قسمت یافته های مربوط به هر کدام از این دسته ها با توجه به فرانش بینافردی مطرح گشته توسط هلیدی و متیسن^۱ (۲۰۱۴) به تفصیل ارائه می گردد. این نکته را باید افزود که بعضی

از جمله‌ها با توجه به بافت متن در دسته‌های مختلفی جای گرفته‌اند. دیگر آن که در بررسی این نطق‌ها از موارد مشابه چشم پوشی شده است و در محاسبه‌ی تعداد جمله‌های هر دسته، جمله‌های مستقل در نظر بوده است، گرچه ممکن بوده که یک جمله‌ی مستقل شامل چند بند وابسته باشد، افزوده بر این، تنها جمله‌هایی در نظر گرفته شده‌اند که موضوع هر دسته بندی در آن‌ها بارز است و از آوردن جمله‌های پیرامونی مرتبط با موضوع اجتناب شده است. فاعل دقیقاً در بندی که موضوع مورد بررسی آن دسته به چشم می‌خورد، مشخص شده است.

۱-۵. خشونت کلامی

در این بخش جمله‌های خشن در دسته‌های مختلف خشونت کلامی از منظر فرانقش بینافردی، مورد تحلیل قرار می‌گیرند و در پایان بخش، یک تحلیل کلی از خشونت کلامی به کار رفته در نطق‌های مورد بررسی مصدق ارائه خواهد شد.

۱-۱-۵. توهین و ناسزا به دیگران

در این جا نوزده جمله‌ی خبری برگرفته و بررسی شده؛ در این جمله‌ها، سخن گو سعی در دادن اطلاعاتی داشته است که بیشتر عقاید شخصی خودش بوده است. از آن جا که این مقاله گنجای آوردن همه‌ی نوزده جمله را ندارد، به نمونه‌هایی از آن بسنده می‌شود؛ پس از آن به تحلیل همگی آن‌ها اشاره خواهد شد. نمونه را: اگر کسی پیدا شود که نظریات مملکتی و ملتی و اسلامی خود را اظهار نکند بنده او را پست و بی شرف و مستحق قتل می‌دانم. (۱۳۸)

جملات گاهی ناقص است که مفهوم آن‌ها از طریق بافت فهمیده می‌شود.

هر ایرانی که دیانت مند است و هرکسی که شرافتمند است تا بتواند باید روی دو اصل از وطن خود دفاع کند و خود را تسلیم هیچ قوه‌ای ننماید که یکی از آن دو اصل اسلامیت است و دیگری وطن پرستی... (۱۹۰) (یعنی کسی که مسلمان نیست یا وطن پرست نیست، شرافتمند نیست.)

گاه این اطلاعات در مورد آینده است. (دو مورد) فردا باید دو ملیون بدهید کورکورانه (۲۹۳)

فاعل در بندهای نوزده گانه، چنین است:

تنها، اعتبار دو بند به سخن گو و در دو بند دیگر به سخن گو و سایر نمایندگان (ما) برمی‌گردد. در یک بند «ما» که مسؤول عمل فعل است به نمایندگان مجلس اشاره دارد. در دو بند هم مسؤولیت عمل فعل متوجه «شما» است که باز هم به نمایندگان مجلس اشاره دارد. اعتبار بند دیگری نیز در این دسته بندی به «شما» برمی‌گردد که در این جا به دست اندرکاران دولت اشاره دارد. در دو بند «مردمان ایران» مسؤول عمل فعل واقع می‌شوند؛ در یک بند فاعل «اهلش» است که ضمیر «ش» به ایران برمی‌گردد، در بند دیگر واژه‌ی «ایران» در جایگاه فاعل نشسته که مجاز از ایرانیان است. اعتبار چهار بند به شخص یا اشخاص خاص و مشخصی بر نمی‌گردد (هرکسی، هرکس، اشخاص بی‌غرض، آن‌ها). اعتبار یک بند به «یک وکلای بدون فکری» بر می‌گردد و بند دیگر به «آن‌ها» (منظور کسانی هستند که استطاعت مالی ندارند).

یک بند هم «دو حاجی» فاعل بند واقع می شوند، دو فاعل انتزاعی هم داریم (جهل گروه خاصی از افراد، خیانت). می توان گفت در این دسته بندی حضور نمایندگان مجلس، سخن گو و فرد / افراد غیر مشخص به عنوان کسی/کسانی که مسؤولیت عمل فعل را دارند بیشتر به چشم می خورد. همین طور که پیدا ست، تنها در دو مورد فاعل خود سخن گو است و در دو مورد هم فاعل «ما» است که شامل سخن گو نیز می شود. از نوزده جمله ی یادشده، زمان شانزده جمله حال و زمان سه جمله ی دیگر گذشته است. از این شمار، جمله ها، قطبیت پنج جمله منفی است.

۲-۱-۵. تهدید^(۱)

از میان چهار جمله دو جمله خبری (و اطلاعی را می رسانند) است و دو جمله ی دیگر در معنای امر هستند گرچه به صورت خبری بیان شده اند. در صورتی که آقای وثوق مشمول یکی از احکام اربعه نیستند حضرات حجج اسلام، نمایندگان عظام بفرمایند چه حکمی از احکام شامل ایشان می باشد. (۱۸۹) (قسمتی که زیر آن خط کشیده شده در معنای امر است). تنها اعتبار یک بند به خود سخن گو برمی گردد. مسؤولیت یک بند به «رئیس الوزرا»، بند دیگر به «حضرت حجج اسلام» برمی گردد. «آقای وثوق» در یک بند در جایگاه فاعل قرار می گیرد. دو فاعل غیر جاندار هم داریم که به صورت گروه اسمی هستند. (خط سیر راه آهن، ضایعات بزرگ و تلفات مهم) همان طور که مشخص است تنها در یکی از بندها فاعل خود سخن گو است و در سایر بندها می بینیم که آن که تهدید می شود (رئیس الوزرا، آقای وثوق) یا اتفاقی که در نتیجه ی عملی شدن تهدید ممکن بوده است روی دهد (ضایعات بزرگ و تلفات مهمی) در جایگاه فاعل بندی قرار می گیرند که تهدیدآمیز است. ولی اگر تعویق در این مسئله حاصل شود ممکن است در نتیجه ی قضایای اتفاقیه ی دیگری این امر انجام گیرد و البته در این صورت اگر خط سیر راه آهن مزبور اتصال اروپا و هندوستان با مصالح مملکت ایران وفق ندهد ضایعات بزرگ و تلفات مهمی به مملکت وارد خواهد شد (۴۲۵-۴۲۶). روشن است که در این جا گوینده دولت ایران را از امپراطوری بریتانیای کبیر می ترساند. زمان یک جمله حال در معنای آینده است. آقای رئیس الوزرا اطمینان بدهند اعضایی که با ایشان کار می کنند در آتیه اعمال گذشته شان را تجدید نکنند... (۱۷۳)

زمان دو جمله حال است؛ و در جمله ی آخر در این دسته بندی که یک جمله ی مرکب است، زمان بند وابسته (پیرو) حال در معنی آینده ی نزدیک و زمان بند مستقل (پایه) آینده در معنای آینده دورتر که اشاره به نتیجه دارد، است. می توان زمان کل جمله را آینده در نظر گرفت و البته در این صورت اگر خط سیر راه آهن مزبور اتصال اروپا و هندوستان با مصالح مملکت ایران وفق ندهد ضایعات بزرگ و تلفات مهمی به مملکت وارد خواهد شد (۴۲۵-۴۲۶) سه بند پیرو که در ابتدای سه جمله ی مرکب در این دسته بندی قرار گرفته اند قطبیت منفی دارند و بقیه ی بندها قطبیت مثبت دارند.

۳-۱-۵. اتهام^(۲)

تنها یک جمله از میان هفده جمله ی این دسته پرسشی است که هدف آن گرفتن اطلاعات نمی

باشد. چرا خون شهدای راه آزادی را بی خود ریختید؟! چرا مردم را به کشتن دادید؟ (۱۴۰) بقیه ی جملات در پی دادن اطلاعاتی هستند که گاه به پیش بینی شبیه می شود. بدیهی ست این مقصود از راه مقاطعه کاری کمپانی های خارجی که گویا در نظر بوده است نخواهد شد، زیرا این گونه کمپانی ها فقط در ارزان تمام کردن راه سعی خواهند نمود و دیگر علاقه مند به این که در آینده راه آهن خوب و صحیح هم کار بکنند نخواهند بود (۴۱۹). (قطعیت در پیش بینی) و وجه جملات اخباری است. زمان شش جمله گذشته، یک جمله آینده و زمان بقیه جملات حال است. سه بند پیرو و پنج بند پایه از این جملات قطبیت منفی دارند. تنها در یک بند سخن گو در جایگاه فاعل قرار گرفته است. اعتبار دو بند به «آقای وثوق» و پنج بند دیگر به «ایشان» برمی گردد که از این پنج مورد چهار مورد به آقای وثوق اشاره دارد و یک مورد به رئیس الوزرا. مسؤولیت دو بند به «شما» که منظور آزادی خواهان هستند، برمی گردد و مسؤولیت دو بند دیگر به «مامورین دولتی». در دو بند نیز دقیقاً مشخص نیست که کدام فرد یا افراد مسؤول بند هستند (چند نفر، اشخاص بی غرض) و مسؤولیت یک بند نیز به «این گونه کمپانی ها» (منظور مسؤولین این گونه کمپانی ها است) برمی گردد. سه فاعل غیر جاندار داریم که به صورت سه گروه اسمی هستند (تیرشان (منظور نیت آقای وثوق الدوله بوده است (دو بار))، فرنگی مابی). حضور «آقای وثوق الدوله» به عنوان کسی که مسؤولیت بند به وی بر می گردد در این دسته بندی عیان است و «شما» در اشاره به آزادی خواهان دو بار و «مامورین دولتی» نیز دو بار در جایگاه فاعل قرار گرفته اند (اتهامی متوجه آن ها است) و همچنین مسؤولیت دو بند نیز مشخص نیست که دقیقاً بر عهده ی چه کسانی است (از لحاظ تعداد برابر با «شما» در اشاره به آزادی خواهان و «مامورین دولتی»).

۴-۱-۵ کنایه^(۳)

از میان سی و هشت جمله تنها یک جمله ی خبری در معنای امری داریم و یک جمله ی خبری از نوع پیشنهادی آقایان اجازه بدهند که اقلیت یک اشخاص بیچاره ی فقیری آن ها هم در این مجلس عقاید خودشان را اظهار کنند. (۳۱۱) در معنای امری پیشنهادی می کنم به حضرت عالی که یک مبلغی از خرجتان بکاهید و ۰۰۰ (۳۶۹) خبری از نوع پیشنهادی بقیه جملات خبری هستند و با هدف انتقال اطلاعات بیان شده اند. زمان سی و یک جمله حال و زمان هفت جمله گذشته است. پنج بند پیرو هشت بند پایه قطبیت منفی دارند. خود سخنگو در شش بند، «بلندی نظر و علو همتش» (به وثوق الدوله اشاره دارد) در شش بند، «شما» در سه بند در اشاره به نمایندگان مجلس، در یک بند در اشاره به نمایندگان اکثریت مجلس، «ایشان» در چهار بند در اشاره به وثوق الدوله، «آقای وثوق الدوله» در دو بند، «این دولت» در سه بند، «ما» در دو بند یکی در اشاره به دولت ایران و دیگری در اشاره به مردمان ایران شامل خود سخنگو، «مامورین دولتی» در دو بند، «طیبی» در دو بند و «طیب حاذق»، «شخص متهم»، «آدم بیکار، صحیح العمل و وطن دوست»، «آقای رئیس الوزرا»، «آن دولی»، «او» در اشاره به دولت ایران، «من»

در اشاره به وزیر دربار، «حضرت عالی» در اشاره به وزیر داخله، «وزارت جنگ ما»، «آقای عمادی»، «ایران» در اشاره به مردمان ایران و «آن ها» در اشاره به امضاکنندگان قرارداد ۱۹۱۹ هر کدام در یک بند فاعل بند قرار گرفته اند و مسؤولیت بند به آن ها برمی گردد. علاوه بر این ها نه گروه اسمی (نماینده گی من، عقیده ام، راه آهن سایر دول اروپایی، عضو فاسد (کنایه از آذربایجان)، کروزو (کارخانه ی اسلحه سازی)، پروگرام، مملکت، شمشیر (مجاز از قدرت)، مقتضیات) که جاندار نیستند در جایگاه فاعل بندهایی در این دسته قرار گرفته اند. مسؤولیت بند در شش مورد به خود سخن گو برمی گردد و حضور «آقای وثوق الدوله» در جایگاه فاعل در بندهای کنایه آمیز چشمگیر است. پس از آن «این دولت» و «شما» در اشاره به نمایندگان مجلس بیشتر از سایر موارد در جایگاه فاعل بندهای این دسته قرار گرفته اند. «ما» (در یک مورد در اشاره به دولت ایران و در مورد دیگر در اشاره به مردمان ایران شامل خود سخن گو)، «مامورین دولتی» و «طبیعی» به تعداد برابر در جایگاه فاعل بندهای کنایه آمیز قرار دارند و می بینیم که در این دسته که پر تعدادترین گروه در دسته ی خشونت کلامی در این پژوهش است افراد، اشیا و مفاهیم انتزاعی متفاوت و متنوعی جایگاه فاعل را به خود اختصاص می دهند، بدان معنی که گستره ی کلام کنایه آمیز سخن گو فاعل های متفاوتی را در بندهای متفاوت شامل می شود.

۵-۱-۵ تحقیر^(۴)

سیزده جمله از چهارده جمله در وجه اخباری هستند و سخن گو در بیشتر موارد در پی دادن اطلاعات است در دو مورد استفاده از جمله ی خبری در معنای امری دیده می شود؛ که این عایداتی که ... در حقیقت راه معاش این مردم بی بضاعت است زودتر صرف یک کاری بشود که این ملت بدبخت از آن استفاده کنند (۲۳۱) برای اشاره به عامه ی مردم می شود گفت بسیار از کلماتی مانند بدبخت استفاده شده است که مسلماً این گونه سخن گفتن در جهت ارتقای منزلت آن ها نیست؛ و یک مورد امری از نوع پیشنهادی است: و خوب های دیگران را ولو این که از ملل آفریقا باشد قبول و معارف را که یگانه وسیله تشخیص خوب از بد است ترویج نماییم (۳۴۶) امر از نوع پیشنهادی (گویی مردم آفریقا از خوبی بی بهره اند) اعتبار یک بند به «این ملت» و دو بند دیگر به «ملت بیچاره» و «ملت بدبخت» برمی گردد که منظور از هر سه ملت ایران است. «ما» هم در سه مورد فاعل بند قرار می گیرد که در دو مورد به مجلسیان و دولتمردان و در مورد دیگر به ایرانیان شامل خود سخن گو اشاره دارد. «دیگران» در اشاره به افرادی که قانون طلب نیستند، «ایشان» در اشاره به وثوق الدوله، «هیچ ملتی»، «هر دولتی»، «آن ها» که مشخص نیست دقیقاً به چه کسانی اشاره دارد، «لیسانسه آندوروا»، «اقلیت یک اشخاص بیچاره ی فقیری»، «ایران» هر کدام یک بار در جایگاه فاعل بند قرار گرفته اند. حضور سخن گو در جایگاه فاعل بند کم رنگ است. در این دسته، کلمه ی ملت (منظور ملت ایران است) در ترکیب ها ی مختلف بیشتر در جایگاه فاعل بند دیده می شود پس از آن «ما» بیشترین کاربرد را در

جایگاه فاعل بند دارد که در دو مورد گرچه سخن گو از ضمیر ما استفاده می کند اما منظورش مجلسیان و دولتمردانی هستند که شامل خود او نمی شوند. در این دسته هم می بینیم که مسؤولیت بند به فاعل های متفاوت و متنوعی برمی گردد (در این دسته که بندها مفهوم تحقیر آمیزی را دارند) که گاه مشخص نیست دقیقا که هستند (به عنوان نمونه آن ها). فقط زمان یک جمله گذشته است. هیچ ملتی نمی خواست بعد از اسارت ها، جنگ های خونین و تلفات سنگین طوق رقیت را رها نماید. (۱۸۸) و زمان بقیه ی جملات حال است. از میان جملات این دسته یک بند پیرو و دو بند پایه قطبیت منفی دارند به عنوان نمونه بلاخره اگر ما این مردم را چاق نکنیم نمی توانیم آن ها را بدوشیم (۲۴۷)

۶-۱-۵ خشونت و توهین نسبت به خود

جمله ها در وجه اخباری هستند و اگر دو نقش برای زبان قائل شویم (۱. دادن و ۲. تقاضا کردن) می توان گفت این جمله ها در پی دادن اطلاعاتی هستند. «ما» در دو بند در جایگاه فاعل بند قرار می گیرد که منظور نمایندگان مجلس شامل خود سخن گو است. مسؤولیت دو بند به «آن ها» برمی گردد که دقیقا مشخص نیست که چه کسانی هستند. مسؤولیت یک بند متوجه «آقا سید یعقوب» است و در یک جمله ی مجهول اسم «توسری» در جایگاه فاعل قرار می گیرد و در یک بند هم مفهوم انتزاعی «تنگ» در جایگاه فاعل قرار دارد. در این دسته «ما» (نمایندگان مجلس شامل خود سخن گو) و «آن ها» (مشخص نیست دقیقا چه کسانی هستند) به تعداد برابر به عنوان فاعل بند به کار رفته اند. فقط زمان یک جمله گذشته است. حقیقتا ما خیلی خوش باور بودیم که فرمایشات حضرت والا را قبول کردیم. (۳۴۱) (خطاب به وزیر مالیه) و زمان بقیه ی جملات حال است. اگر سرم را ببرند و تکه تکه ام بکنند و آقا سید یعقوب هزاران فحش به من بدهند زیر بار این حرف ها نمی روم. (۱۴۰) قطبیت دو جمله منفی است و قطبیت دو جمله مثبت است.

۷-۱-۵ اشاره به اعمال خشونت آمیز

نه جمله ی این دسته در وجه اخباری هستند و می توان گفت با هدف دادن اطلاعات بیان شده اند نه تقاضای چیزی و تنها در یک مورد جمله ای در معنای امری داریم. بیایید برای خدا دست از گریبان ملت بردارید (۱۹۲) در معنای امری این نکته را باید خاطر نشان ساخت که در دستور نقش گرای هالیدی سه وجه امری، اخباری و پرسشی برای جملات در نظر گرفته شده است (تامپسون، ۲۰۱۴، ۶۰) «آن کسی» دو بار و «ما» در اشاره به سیاست مداران ایران، «شما» در اشاره به دولتمردان ایران، «آقای وثوق الدوله» و «آقای رئیس الوزرا» هر کدام یک بار در جایگاه فاعل بند در این دسته قرار گرفته اند و مسؤولیت بندی که اشارات خشونت آمیز دارد متوجه آن ها است. پنج گروه اسمی (تیغ بُرا مجاز از قدرت، کمر قرارداد، مملکت کشی، مشروطیت، شمشیر) که جاندار نیستند در جایگاه فاعل بند قرار دارند و در این دسته تعداد این گروه های اسمی بی جان روی هم رفته تقریبا برابری می کند با تعداد اشخاصی که فاعل بند هستند. می

توان گفت مسؤولیت هیچ بندی به سخن گو بر نمی گردد. فقط زمان یک جمله گذشته است؛ و کمر قرار داد شکست (۱۸۶) و زمان جملات دیگر حال است. حالا که روح آزادی خواهان و وطن پرستان را خفه می کنیم. (۱۹۱) قطبیت تمام جملات مثبت است.

۸-۱-۵ مسخره کردن

هر پنج جمله ی این دسته خبری هستند. باری فرستادند طالبی آوردند جای شما خالی آقای شیروانی دو من طالبی خوردم. شیروانی: دومن؟ به سر خودتان دو من (۳۰۷) اکنون هم به واسطه حق ناز شست هم وزیر شده و هم می خواهند وکیل باشند. (۱۹۱) اعتبار دو بند به سخن گو و دو بند دیگر به «ایشان» که منظور وثوق الدوله است بر می گردد و در شش بند «بلندی نظر و علو همتش» در جایگاه فاعل بند است که به وثوق الدوله اشاره دارد. زمان دو جمله گذشته و سه جمله حال است و قطبیت جملات مثبت است.

۵-۱-۹ دعوت به خشونت

از میان هشت جمله، شش جمله خبری است و به منظور انتقال اطلاعاتی گفته شده اند. اشخاصی مثل مستوفی الممالک مکلفند که اصل مجازات و مکافات را عملاً رعایت کنند تا این که دست خائنین از کار کوتاه شده و دیگران به خدماتی که می کنند در آتیه امیدوار باشند. (۱۹۶) (جمله در وجه خبری است ولی نیت گوینده امر کردن بوده است، یعنی به عبارتی در خطاب به مخاطب می خواسته بگوید اصل مجازات و مکافات را عملاً رعایت کنید.) (در این مورد باید افزود که هنوز جرم مخاطب ثابت نشده بوده است.)

برای رسیدن به مقصود باید مجازات قرار داد. (۴۰۱) (گرچه جمله در وجه اخباری است ولی می توانیم معنای امر از نوع پیشنهادی را از آن استنباط کنیم یعنی با توجه به بافت کلام می توان چنین گفت بیاید برای رسیدن به مقصود مجازات قرار دهیم.) این مورد دعوت به خشونت است برای این که با مجازات مرسوم آن روزگار مشکل بیماری اعتیاد حل نمی شد. اعتبار هیچ بندی به سخن گو بر نمی گردد. «این دولت» در اشاره به دولت ایران در سه بند و «اشخاصی مثل مستوفی الممالک»، «آن ها» در اشاره به گناهکاران که مشمول قصاص هستند و «آقای وزیر مالیه» هر کدام در یک بند در جایگاه فاعل قرار می گیرند و مسؤولیت بند متوجه شان می شود. یک فاعل غیر شخصی داریم و سه گروه اسمی (عدم رعایت این اصل، فلسفه ی مجازات قاتل، نتیجه) که جاندار نیستند فاعل سه بند متفاوت قرار می گیرند. چنان که می بینیم «این دولت» بیشتر در جایگاه فاعل بندهای این دسته قرار گرفته است و «اشخاصی مثل مستوفی الممالک» و «آقای وزیر مالیه» که فاعل هستند هم با دولت مرتبط بوده اند. این اولین دسته ای است در خشونت کلامی که در آن فاعل غیر شخصی داریم. زمان تمام جملات حال است به غیر از یک جمله که زمانش آینده است. ولی متأسفانه عدم رعایت این اصل موجب تشویق خائنین و یاس خادمین خواهد شد. (۱۹۶) قطبیت دو جمله منفی است و قطبیت بقیه ی جملات مثبت است.

همچنان که مشاهده می‌شود، در داده‌های مورد بررسی در بخش خشونت کلامی می‌توان این گونه تحلیل کرد که: حضور سخن‌گو در جایگاه فاعل بند پررنگ نیست (مسئولیت عمل فعل را کمتر به طور مستقیم می‌پذیرد (به عنوان مثال در دعوت به خشونت) یا کمتر خود را هدف خشونت کلامی قرار می‌دهد (حتی زمانی که از ملت سخن می‌گوید در بیشتر مواقع خود را جدا در نظر می‌گیرد (این ملت)). می‌توان گفت کسانی که اعتبار بند به آن‌ها برمی‌گردد متفاوت و متنوع هستند (خود سخن‌گو، نمایندگان دیگر مجلس، دولت، دست‌اندرکاران دولت و وزراء مردم و گاه هر کسی). در بیشتر مواقع خشونت کلامی به کار گرفته شده متوجه اشخاص و افراد متنوعی می‌شود. گروه‌های اسمی و بندها (مفاهیم غیر جاندار) کمتر در جایگاه فاعل استفاده شده‌اند. اگر مصدق با کسی به مخالفت برمی‌خاسته (و ثوق الدوله به عنوان مثال) حضور او در جایگاه فاعل بندهای خشونت آمیز بیشتر می‌شده مخصوصاً در کلام کنایه آمیز. سخن‌گو گاه از فاعل‌هایی استفاده می‌کرده است که معلوم نبوده دقیقاً منظور چه کسانی بوده‌اند ولی شاید کسانی در آن بافت متوجه می‌شده‌اند. از زبان کنایه آمیز بیشتر استفاده شده است. وجه بیشتر جملات خبری است و بیشترین آن‌ها در پی دادن اطلاعاتی هستند. گویا سخن‌گو که خشونت کلامی را به کار می‌گیرد در بیشتر بندها نمی‌خواهد درخواستی داشته باشد. (امر کند یا سوال کند (به خصوص در هیچ‌جا نمی‌خواهد پرسشی مطرح سازد که برای آن در جستجوی جوابی باشد)). تنها می‌خواهد اطلاعاتی را در قالب‌های معنایی ذکر شده که نشانگر خشونت کلامی هستند به مخاطب خود منتقل کند. (حتی در دعوت به خشونت هم سخن‌گو بیشتر قصد در انتقال اطلاعاتی دارد که بر اساس آن به کارگیری خشونت را توجیه کند). گاهی این اطلاعات، اطلاعات توهین آمیزی در مورد مخاطب یا مخاطبان یا حتی خود گوینده است و گاه این اطلاعات داده شده عقاید شخصی سخن‌گو است و گاه اطلاعاتی را که گوینده قصد دارد منتقل کند شکل پیش‌بینی به خود می‌گیرد. در مواردی هم سخن‌گو از معنای امری از نوع پیشنهادی استفاده کرده است، یعنی همزمان چیزی را بر خود و دیگر مخاطبان امر کرده است. باید افزود که در دسته‌ی تهدید تعداد جملات خبری با مفهوم امری با جملات خبری با مفهوم خبری برابری می‌کند. در این دسته نسبت به تعداد جملاتی که دارد جملات در معنای امری بیشتر به کار گرفته شده‌اند. می‌توان گفت که سخن‌گو در تهدید کردن همان قدر که در پی اطلاع‌رسانی بوده است به دنبال امر کردن نیز بوده است. زمان بسیاری از جملات حال است، یعنی در بیان آنچه در گذشته روی داده نیست و آنچه در آینده هم قرار است روی دهد مدنظر قرار نمی‌گیرد. در واقع در بیشتر مواقع عطف به گذشته نمی‌شود و از این که در آینده چه رخ دهد سخن به میان نمی‌آید. شاید بتوان این مسئله را این گونه توجیه کرد که این نماینده‌ی مجلس در ارتباط با مسائل فعلی کشور که در مجلس شورای ملی مطرح شده بوده است سخن می‌گفته و اگر خشونت کلامی را به کار می‌برده در ارتباط با همین مسائل فعلی کشور و افراد مرتبط با آن‌ها بوده است. به عنوان مثال در دعوت به خشونت زمان اکثریت قاطع جملات حال

است، یعنی دعوت به خشونت در زمان حال صورت می گیرد بی توجه به زمان آینده و گذشته. باید افزود که در اشاره به اعمال خشونت آمیز، خشونت و توهین نسبت به خود و تحقیر زمان یک جمله گذشته و زمان سایر جملات حال است. قطبیت اکثر جملات مثبت است و گوینده ترجیح می دهد که از صورت های بی نشان برای انتقال معنای مورد نظرش استفاده کند. در تعریف جملات مثبت در فرهنگ لغت شما^۱ آورده شده است که جملات مثبت بیان می کنند آنچه را که هست و نه آنچه را که نیست. آن ها بیاناتی هستند که حقیقی در نظر گرفته می شوند. آن ها الزاماً نباید صحیح یا دقیق باشند بلکه صرفاً بیانات سخن گو یا نویسنده ای هستند که مشروع تلقی می شود. باید افزود که تنها در دسته ی خشونت و توهین نسبت به خود جملات مثبت و منفی به یک اندازه به کار رفته اند. در جملات منفی این دسته سخن گو بر عدم پذیرش قضیه ای یا دور کردن صفتی از خود تاکید می کند. در اشاره به اعمال خشونت آمیز قطبیت تمام جملات مثبت است. گویا سخن گو در پی اطلاع رسانی در مورد حقیقتی است. در مسخره کردن هم قطبیت تمام جملات مثبت است، یعنی سخن گو وجود مسئله ای را در نظر دارد. در نه جمله از صد و دو جمله مفهوم قطعیت از جزء خود ایستا و یا قیدی در جمله برداشت می شود. آقای رئیس الوزرا اطمینان بدهند اعضایی که با ایشان کار می کنند در آتیه اعمال گذشته شان را تجدید نکنند... (۱۷۳) (تهدید: سخن گو در ادامه می گوید که در غیر این صورت او مذاکره خواهد کرد.) (به این معنا که باید اطمینان بدهند که...) آدم بی کار، صحیح العمل وطن دوست در مملکت نیست که باید فروغی در مسافرت هم وزیر بوده. (۱۸۰) (کنایه) که آقای وزیر مالیه فرمودند که در قوانینی که وزیر عدلیه می آورد و مربوط به مجازات است یک مجازاتی برای تریاکی ها معین شود والا این قانون که پس از هشت سال کشیدن تریاک موقوف خواهد بود قانونی که معلوم نیست از چه نظر اجرا می شود نتیجه مطلوبه حاصل نخواهد شد. برای رسیدن به مقصود باید مجازات قرار داد. (۴۰۱) (دعوت به خشونت) حقیقتاً ما خیلی خوش باور بودیم که فرمایشات حضرت والا را قبول کردیم. (۳۴۱) (توهین نسبت به خود و دیگران) چنان که گفتیم تحلیل ما در این پژوهش بر اساس وجه است و در کتاب تامپسون (۲۰۱۴، ۵۵-۷۱) می خوانیم که در زبان انگلیسی قطعیت بند یا از جزء خود ایستا می تواند فهمیده شود یا از طریق ادات وجه؛ اما در فارسی می توان گفت که همیشه این گونه نیست به عنوان مثال در این نمونه از نطق های مصدق: از این که نمایندگی من ناقص است یعنی بر طبق جریان بعضی از انتخابات به مجلس نیامده ام تردید نیست (۳۴۶) (کنایه، کنایه به نمایندگان دیگر مجلس) جمله به صورت قطعی گفته شده است (تردید نیست) اما این قطعیت نه از طریق جزء خود ایستا بیان گشته نه از طریق ادات وجه. مفهوم ممکن بودن در یک بند به چشم می خورد. ولی اگر تعویق در این مسئله حاصل شود ممکن است در نتیجه ی قضایای اتفاقیه ی دیگری این امر انجام گیرد و البته در این صورت اگر خط سیر راه آهن مزبور اتصال اروپا و هندوستان با مصالح مملکت ایران وفق

ندهضایعات بزرگ و تلفات مهمی به مملکت وارد خواهد شد. (۴۲۵-۴۲۶) (تهدید) مفهوم قادر بودن/نبودن در شش جمله مشاهده می شود. مامورین دولتی به هرکس که مایلند می توانند اعتبارنامه داده او را به سمت نمایندگی روانه ی مجلس نمایند... (۳۸۱) (اتهام) آن وقت می توان امیدوار بود که ایران به قافله ی تمدن رسیده. (۴۱۰) (تحقیر: ایران را کشوری می دانسته که هنوز به قافله ی تمدن نرسیده بوده و متمدن نبوده است).

قید «معمولا» در یک جمله استفاده شده است. معمولاً پروگرام ها پر از مواد مشعشع و درخشان است. لذا بنده به پروگرام آن قدر اهمیت نمی دهم. (۱۷۷) (کنایه)

و مفهوم بهتر بودن نیز در یک جمله به کار رفته است. وزارت جنگ ما که بحمدالله می تواند در ظرف بیست و چهار ساعت عده ی کافی به هر نقطه از نقاط مملکت اعزام کند آیا بهتر نیست که برای مصادره هم نظام نامه و قواعدی وضع کند که مانع تبعیض بشود. (۳۴۴) (کنایه)

۵-۲. چاپلوسی

تقریباً تمامی هفده جمله این دسته جمله ها در وجه اخباری هستند و اطلاعاتی را به شنونده منتقل می کنند. به غیر از یک مورد که در معنای امر پیشنهادی است. ما باید تشکر خودمان را به پیشگاه موسس نظام ایران تقدیم کنیم (۳۳۲) در معنای امر پیشنهادی. خود سخن گو در شش بند، «ما» (منظور مردمان ایران شامل سخن گو) در یک بند، «شخص پادشاه» (در اشاره به رضا شاه) در دو بند، «ایشان» (در اشاره به رضا شاه) در یک بند، «او» (در اشاره به رضا شاه) در دو بند، «یک پادشاهی» (در اشاره به رضا شاه) در یک بند، «من» (در اشاره به رضا شاه) در یک بند، «اعلی حضرت همایونی» (در اشاره به رضا شاه) در یک بند «مردم» در دو بند، «او» (در اشاره به داور) در یک بند در جایگاه فاعل بند قرار گرفته اند و اعتبار بند به آن ها برمی گردد. دو گروه اسمی هم داریم (مملکت انگلستان، مجلس شورای ملی (مجاز از نمایندگان نیست)). در هفت بند (کمی بیشتر از یک سوم بندهای دسته) حضور سخن گو در جایگاه فاعل بندی که به تملق گویی می پردازد درک می شود و در یک بند که «او» (در اشاره به داور) در جایگاه فاعل بند است، سخن گو گویا از جانب شخص دیگری به تملق می پردازد (او هم نوکر اعلی حضرت است (۲۹۸)). «رضا شاه» در صورت های زبانی متفاوت در هشت بند (دو پنجم نزدیک به به نیمی از بندهای این دسته) در جایگاه فاعل بند قرار دارد. در این بندها او کسی است که تملقش گفته می شود و این تعداد تقریباً برابری می کند با تعداد بندهایی که اعتبارشان به نوعی به خود سخن گو برمی گردد. حضور «مردم» نیز در سه بند در جایگاه فاعل بند درک می شود که به گونه ای سخن گو از جانب آنان به تملق گویی رو می آورد. یک گروه اسمی در جایگاه فاعل و مورد ستایش سخن گو قرا می گیرد. (مملکت انگلستان که در سیاست و در طرز تشکیلات اداری بهترین ممالک است. (۳۲۲)) و گروه اسمی دیگر (مجلس شورای ملی) به عقیده ی سخن گو

اگر خواست پادشاه نباشد نخواهد بود (اگر واقعا شخص پادشاه نمی خواست وکیل اظهار عقیده بکند خوب دیگر مجلس شورای ملی لازم نبود (۲۹۷)) جمله ای که از آن چنین برداشت می شود که مردم و نمایندگانشان به عقیده ی سخن گو در برابر خواست پادشاه ارزشی ندارند. زمان شش جمله گذشته است و زمان بقیه ی جملات حال می باشد. قطبیت یک بند پیرو و سه بند پایه منفی است. بر پایه ی موارد بالا می توان این گونه تحلیل کرد که: تمام جملات این دسته خبری هستند. (به جز یک جمله که در معنای امر پیشنهادی ست گرچه به صورت خبری است.) و این جملات خبری (به غیر از یک جمله) می خواهند مخاطب را از موضوعی مطلع سازند حتی موضوعی چون بی اهمیت بودن خود سخن گو. یک پادشاهی به من ناچیز که هیچ قدر و قیمتی در این مملکت ندارم/اهمیت می دهد (۲۹۷) در این دسته می بینیم که زمان بیشتر جملات حال است یعنی در زمان حال این عمل (تملق) صورت می گیرد گرچه در شش بند به منظور تملق عطف به آنچه در گذشته روی داده است انجام شده است و استفاده از زمان آینده در جمله های این دسته به چشم نمی خورد. قطبیت بیشتر جمله ها مثبت است گرچه در زبان جمله های بی نشان بر نشان دار ارجحیت دارند اما می توان گفت که جملات مثبت وجود حقیقتی را می رسانند نه عدم آن را. در این دسته در سه جمله از هفده جمله بر اساس تحلیل وجهی مطرح شده توسط هالیدی قطعیت دیده می شود.

ما باید تشکر خودمان را به پیشگاه موسس نظام ایران تقدیم کنیم. (۳۳۲)

اگر من یک نفر سرپرست نظام ایران مخصوصا اعلیحضرت همایونی را تقدیس می کنم که حقیقتا به افکار و عقاید وکلا و مردم اهمیت می دهند (۲۹۶)

چنان که در قسمت قبل گفته شد تحلیل وجه به نظر برای تعیین قطعیت جمله های فارسی کافی به نظر نمی رسد به عنوان نمونه در:

بنده هیچ ملتی را مثل ملت انگلیس منصف ندیدم. (۳۳۴)

سخن گو به نظر می رسد که قاطعانه نظر خود را می گوید و این قطعیت را «هیچ» در جمله می رساند که «هیچ» صفت متمم (مفعول) فعل است. در حالی که تامپسون (۲۰۱۴) بیان می کند که ادات وجه به جزء خود ایستا مرتبط هستند (تامپسون، ۲۰۱۴، ۶۷) و نه البته به متمم و هلیدی (۲۰۱۴، ۱۵۵) می گوید که ادات نوعا با گروه های قیدی یا گروه حرف اضافه ای نشان داده می شوند نه البته به صورت صفت و می دانیم که جزء خودایستا و ادات وجه بیانگر قطعیت در زبان انگلیسی در نظر گرفته شده اند. (تامپسون، ۲۰۱۴، ۶۷) پس اگر «هیچ» جزء این دو دسته نباشد (جزء خود ایستا و ادات وجه) نمی تواند مفهوم قطعیت را منتقل کند در صورتی که می بینیم برخلاف این است.

۳-۵. از موضع قدرت سخن گفتن

شانزده جمله از این بیست و نه جمله گرچه به صورت خبری بیان شده اند اما معنای امری از آن ها استنباط می شود.

وکلا بایستی این کار را کرده باشند (۳۵۰) معنای امری

ایرانی باید پیوسته در انتخاب راه آهن آینده مملکت این فکر را راهنمای خویش سازد (۴۱۰) در معنای امر

دو جمله در معنای امر پیشنهادی است.

بر ما واجب است که اهمیت کاروان‌های ترانزیت قدیم را برای آبادانی سابق ایران در نظر داشته باشیم. (۴۲۵) در معنای امر پیشنهادی

ولی قبلا لازم می‌دانم که ما برای مردم یک استعدادی درست بکنیم که بتوانند اگر ما این راه آهن را خواستیم بسازیم هر سال این کمک را بکنند (۲۳۴) در معنای امر پیشنهادی
بقیه جمله‌ها به صورت خبری هستند و اطلاعی را می‌رسانند.

فقط زمان دو جمله گذشته است و زمان بقیه‌ی جملات حال است. قطبیت چهار بند پایه و دو بند پیرو منفی است و قطبیت سایر بندها مثبت است. بر اساس یافته‌های مربوط به این دسته می‌توان این‌گونه بیان کرد که: اعتبار دو بند به سخن گو برمی‌گردد و اعتبار هشت بند به «ما». (که در هفت مورد منظور سیاست مداران و سیاست گذاران از جمله خود سخن گو هستند و در یک مورد صرفا اشاره به خود سخن گو دارد). «دولت و ملت ایران» دوبار و «وکلا»، «ایرانی»، «هر وطن پرست حقیقی در ایران»، «زمام داران منورالفکر» هر کدام یک بار در جایگاه فاعل بندهای مربوطه قرار گرفته‌اند و اعتبار بندهای مربوطه به آن‌ها بازمی‌گردد. نه فاعل غیر شخصی هم داریم. چنان که مشخص است در این دسته یعنی از موضع قدرت سخن گفتن حضور سخن گو به عنوان کسی که مسؤولیت بند به وی برمی‌گردد چشمگیر است. (کمی بیشتر از یک سوم بندهای این دسته که تقریبا برابر است با دسته‌ی خشونت و توهین نسبت به خود (در دو هفتم بندهای آن دسته خود سخن گو به نوعی در جایگاه فاعل بند است)). در جایی حتی سخن گو برای اشاره به خود از ضمیر ما استفاده می‌کند. «وکلا»، «دولت و ملت ایران»، «ایرانی»، «هر وطن پرست حقیقی در ایران»، «زمام داران منورالفکر» به این دلیل فاعل واقع شده‌اند که کاری که به عقیده‌ی سخن گو باید توسط آن‌ها صورت گیرد مشخص گردد. تعداد فاعل‌های غیر شخصی در این دسته بیشتر از هر دسته‌ی دیگر این پژوهش است. گویا در این دسته سخن گو می‌خواهد به دولت بگوید یا فرمان دهد که چه کاری باید انجام شود و چون نمی‌توانسته صرحتا دولت (رضا شاه) را مورد خطاب قرار دهد از فاعل غیر شخصی استفاده کرده است. البته حداقل در یک مورد از فاعل غیرشخصی استفاده کرده است تا بیان دارد که آن چه می‌گوید و می‌خواهد، در مورد همگان صدق پیدا می‌کند. (این نکته را باید اساسا نصب العین ساخت. (۴۰۹) سه گروه اسمی (این دفتر، دفتر مخصوصی، این وظیفه) و یک گروه اسمی با بند درونی (این فکر که ایران باید رابط بین شرق و غرب بوده عظمت مملکت مرکزی را برای خود اعاده نماید) در جایگاه فاعل بند قرار گرفته‌اند که گویا سخن گو می‌خواسته بر آن‌ها تاکید بگذارد. به عنوان مثال بر این وظیفه که برعهده‌ی ایران محول گشته، یعنی ایجاد راه آهن

بلاانقطاعی که اروپا را به ساحل اقیانوس کبیر و اقیانوس هند متصل سازد (۴۴۵) یا دفتری که باید اطلاعات و معلومات لازمه را نسبت به احوال مملکت و خطوط عمده راه آهن جمع آوری و تحصیل نماید (۴۲۶). در جایی که سخن گو از یک گروه اسمی با بند درونی به جای فاعل استفاده کرده است، (اهمیت این خط یعنی اروپا - هندوستان بسیار و توسعه ی منافع آن در آینده مسلم است و این فکر که ایران باید رابط بین شرق و غرب بوده عظمت مملکت مرکزی را برای خود اعاده نماید قطعا باید مقصود و مرام ملی ایرانیان باشد و زمام داران منور الفکر آن را وسیله ی تجدد و مبنای ترقی مملکت قرار دهند. (۴۱۳-۴۱۲)) گویی می خواسته اطمینان حاصل کند که برای عقیده ی خود که آن را از موضع قدرت بیان می کرده به قدر کافی دلیل آورده و احساسات ملی گرایانه را به کفایت تحریک کرده است. از شانزده جمله (بیش از نیمی از جملات) معنای امری استنباط می شود و نیمی کمتر با هدف رساندن اطلاعاتی گفته شده اند، در واقع در این دسته بیش از هر دسته ی دیگر این پژوهش جملات در معنای امری به کار برده شده اند.

می بینیم که از میان بیست و نه جمله تنها زمان دو جمله گذشته است. به نظر می رسد که سخن گو به دنبال نشان دادن قدرت خویش و سخن گفتن به این شیوه در زمان حال بوده است. از زمان آینده در این دسته استفاده نشده است. تنها قطبیت چهار جمله منفی است و بیشتر جملات معنای مثبت دارند؛ یعنی می توان گفت سخن گو قصد داشته به مخاطب بفهماند که چه کاری باید در زمان حال صورت بگیرد. بر اساس تحلیل وجه ارائه شده توسط هالیدی و متیسن (۲۰۱۴) بیست جمله از میان بیست و نه جمله با باید و نباید بیان شده اند و بیانگر قطعیت هستند. در یکی از این جمله ها از باید استفاده شده است اما مفهوم ممکن نبودن مسئله ای هم در آن مشهود است. باید سعی کرد بعضی ها را که ممکن است تصور کنند که ایجاد راه آهن سراسر ایران یعنی چنین موسسه بین المللی عظیمی که در آتیه برای تمام عالم اهمیت خواهد داشت ممکن است به وسیله ی خود ایران تنها بدون شرکت سایر ممالک انجام پذیرد از اشتباه بیرون آورد. (۴۱۸) در جمله ی دیگر قطعیت در عدم امکان مسئله ای دیده می شود. این نکته را باید اساسا نصب العین ساخت که اگر خطوط آهن ایران که فقط اهمیت محلی داشته باشد ولو این که مراکز عمده مملکت را هم به یکدیگر متصل نماید ممکن نیست بتواند بقدر لزوم تاثیر مهمی در ترقی مملکت و بسط قوای اقتصادی و روحی آن بنماید در معنای امر (۴۰۹) در یک جمله ممکن بودن معنای احتمال را منتقل می کند.

و می توان ربح زیادتری را هم تحمیل نمود. (۴۱۶)

۴-۵. اظهار نظر قطعی

در میان هفتاد و پنج جمله که بیشتر از نطق مصدق درباره احداث راه آهن ایران استخراج شده اند تنها پنج مورد جمله های خبری هستند در معنای امری.

باید همان خط اولی را اتخاذ کرد. (۴۲۵) در معنای امر

بعضی ها را که ممکن است تصور کنند که ایجاد راه آهن سراسر ایران یعنی چنین موسسه بین

المللی عظیمی که در آتیه برای تمام عالم اهمیت خواهد داشت ممکن است به وسیله ی خود ایران تنها بدون شرکت سایر ممالک انجام پذیرد از اشتباه بیرون آورد. (۴۱۸) در معنای امر سایر جملات خبری هستند که می خواهند اطلاعی را برسانند و بیشترین ی این جملات با تکیه بر شواهدی قصد در انتقال اطلاعات دارند.

غرض این است که این یک چیزی است تمام متخصصین در کتب نوشته اند (۴۰۱) بنده تصور می کنم این ماده مخالف هرگونه اصلاح است و از تبصره ماده واحد ۲۷ کاملاً سوء استفاده شده است... (۳۱۹)

خود سخن گو تنها یک بار، «ایران» سه بار (که در دو مورد منظور دولت ایران بوده است و در یک مورد کشور ایران مدنظر بوده است) «ما» دو بار (که در یک مورد به نمایندگان مجلس شامل خود سخن گو اشاره دارد و در مورد دیگر سیاست گذاران ایران مدنظر بوده است)، «این گونه کمپانی ها» دوبار، «دولت» (در اشاره به دولت ایران) یک بار، «آن ها» محذوف (در اشاره به همه ی دولت ها) یک بار، «دولتی» (اشاره به هر دولتی دارد) یک بار، «هیچ کس» یک بار، «کسی» یک بار، «هیچ اداره» یک بار، «مستخدمین و اشخاص اداری» یک بار، «تمام متخصصین» یک بار، «اشخاص مزبور» (طرفداران خط راه آهن تهران - محمره) یک بار در جایگاه فاعل بندها قرار گرفته اند و مسؤولیت بندهای مربوطه را به عهده دارند. هفت فاعل غیرشخصی نیز داریم. سی و شش گروه اسمی (حمل و نقل در راه آهن، آن (به قرضی که برای ساخت خط راه آهن مورد نظر باید انجام می شده اشاره دارد)، مملکت، حقیقت، این عهدنامه ها، فوریتش، نقلیه موتوردار، راه های شوسه با نقلیه ی موتوری، یگانه راه صحیح حل مسئله ی ساختمان راه آهن، تنها خطی، این خط (منظور خط پهلوی - موصل است)، این خط (خط پهلوی - موصل)، خط مزبور (خط تهران - محمره)، خط مزبور (خط تهران - محمره)، خط بزرگ راه آهن سراسر ایران، هیچ راه داخلی و محلی از قبیل تهران - محمره یا تهران - تبریز و یا تهران - مشهد، تنها راه، انتخاب چنین خطی، تمام شعب این راه آهن، بندر محمره، بهترین بندر طبیعی ایران، این بندر (بندر چاه بهار)، بندر چاه بهار، تمام کشتی های اقیانوس پیما، تمام مسائل مذکوره، تمام مسائل، یک مسائلی، نزول از کوهستان ایران به طرف بندر چاه بهار، هرگونه امیدی، انجام عمل قرض از قرار صدی ده، چنین موسسه ی بین المللی عظیمی، چنین سرمایه، هیچ قوه، تجسس وسایل حل آن، این عقاید، جای هیچ تردید) در جایگاه فاعل بندها قرار گرفته اند. در سه بند، دو گروه اسمی هم پایه حکم فاعل بند را دارند. (اتصال راه آهن و خط بغداد، فقط ارتباط ژست های راه آهن با اروپا - هند و احداث مخرجی به دریای مدیترانه، شرکت سرمایه ی چند ملتی از ملل اروپا در عملیات راه آهن ذینفع بودن ترکیه و بین النهرین و هند در ترویج عبور اجناس ترانزیت توسط راه آهن های آن ها). در دو بند، یک بند در جایگاه فاعل قرار دارد. (اگر بگوییم امروزه در مملکت تریاک کاشته نشود، خط دریای مدیترانه و اقیانوس هند برای تمام دنیا جالب توجه می باشد). در یک بند، دو بند هم پایه در جایگاه فاعل قرار دارند. (ساختمان راه بی

منفعتی مثل خط تهران - محمره بودجه راه سازی دولت را بلع نموده احداث راه دیگری که برای بسط رفاه ملی لازم تر است معوق بگذارد). در سه بند، یک گروه اسمی با بند درونی در جایگاه فاعل است. (تعمیرش بتوسط وزیر دربار که یک وزیر غیر مسؤولی ست، هیچ یک از خطوط راه آهن که محدود به حدود مملکت می باشد، انجام پروگرام راه سازی که ۱۴۳ میلیون تومان وجه لازم دارد). در یک بند، یک گروه اسمی با دو بند درونی فاعل است. (این فکر که ایران باید رابط بین شرق و غرب بوده عظمت مملکت مرکزی را برای خود اعاده نماید).

در یک بند، دو گروه اسمی با یک بند درونی در جایگاه فاعل است. (وضعیت تکنیکی خط اصلی که از شمال غربی به جنوب شرقی باشد، توسعه ی منافع آن (بند درونی مربوط به گروه اسمی اول است)). در یک بند، دو گروه اسمی با سه بند درونی هم پایه، فاعل است. (نه خط محمره و نه خطوط دیگری که به سواحل جنوبی متصل می شود و تنها اهمیت داخلی دارند و ترانزیت اروپا - هند را جلب نمی کند). در دو بند نیز، یک بند با بند درونی در جایگاه فاعل قرار دارد. (این مقصود از راه مقاطعه کاری کمپانی های خارجی که گویا در نظر بوده است نخواهد شد، نواحی شمال ایران که انتظار اتصال به موصل را دارد در هر صورت بارهای خود را به طرف محمره روانه نخواهد کرد). زمان چهارده جمله آینده و یک جمله گذشته و زمان بقیه ی جملات حال است. قطبیت نوزده جمله منفی است. بر اساس آن چه در مورد داده های این دسته ذکر شد، می توان چنین تحلیل کرد: از میان بندهای پرتعداد این دسته تنها اعتبار یک بند به خود سخن گو برمی گردد. اعتبار سه بند به «ایران» بر می گردد و «ما» (که در یک مورد خود سخن گو را نیز شامل می شود) و «این گونه کمپانی ها» به تعداد برابر (دو بار) در جایگاه فاعل بندهای مربوطه قرار گرفته اند و مسؤولیت بندهای مربوطه را به عهده دارند و جالب توجه است که با این که موضوع عمده ی بحث در این نطق که بیشتر جملات مستخرج از آن است، دفاع از احداث خط راه آهن پهلوی - موصل در برابر خط تهران - محمره است، اما تنها در یک مورد «اشخاص مزبور» (در اشاره به کسانی که طرفدار خط تهران - محمره هستند یعنی مخالفان نظر محمد مصدق در باره این موضوع) فاعل بند قرار می گیرند و گویی سخن گو که به قطعیت در مورد این موضوع صحبت می کرده است، نمی خواسته زیاد از آن ها نام ببرد و در یک مورد هم که نامی از آنان به میان می آید سخن گو اذعان می دارد که عقایدشان کلیتاً اشتباه است. (۴۲۶) با سود جستن از فاعل هایی همانند «دولتی» (در اشاره به هر دولتی)، «کسی» (در اشاره به هر کسی)، «هیچ کس»، «هیچ اداره» و «تمام متخصصین» سخن گو گویا می خواسته است آنچه به طور قطع بیان می نماید را گستره ی وسیع تری ببخشد. فاعل های غیر شخصی در این دسته به نسبت دسته های دیگر این پژوهش پرتعدادند که به کمک بیان قاطعانه و شمول پذیر سخن گو آمده اند. چنان که مشخص است علاوه بر این فاعل های جاندار و حقیقی، سخن گو از گروه های اسمی و بندها (گاه بندهای طولانی) در جایگاه فاعل بندهای این دسته بسیار استفاده کرده است. (در مقایسه با دسته های دیگر این پژوهش) در بسیاری از گروه های اسمی به کار

گرفته شده به جای فاعل بندها سخن از خط راه آهن یا بندر مربوط به خط راه آهن مورد نظر یا جایگزین خط راه آهن یا مسائل مربوط به آن از جمله هزینه‌ی آن است، یعنی سخن گو مستقیماً به مسئله‌ی اصلی می‌پردازد و رای خود را در آن باره مستقیماً و به طور قطعی بیان می‌کند. گاه سخن گو دو گروه اسمی طولانی را هم پایه می‌کند تا برای آنچه واقعا درست می‌داند دلیل کافی بیاورد و به نوعی مخاطب خود را قانع سازد. شرکت سرمایه‌ی چند ملتی از ملل اروپا در عملیات راه آهن ذینفع بودن ترکیه و بین‌النهرین و هند در ترویج عبور اجناس ترانزیت توسط راه آهن‌های آن‌ها کلیه‌ی شرایطی را که برای حسن عمل خط آهن ایران لازم است به وجود آورده و کاملاً تأمین خواهد کرد (۴۴۱) یا از بند در جایگاه فاعل بند استفاده می‌کند تا اطلاعات مهم را در مورد توجیه نظر خود به شنونده داده باشد؛ و بدیهی است که خط دریای مدیترانه و اقیانوس هند برای تمام دنیا جالب توجه می‌باشد. (۴۱۱) سخن از آینده در جایگاه فاعل بند نیز دیده می‌شود. گویا سخن گو قصد پیش‌بینی قاطعانه در مورد آینده را نیز داشته است. پس از اتصال راه آهن و خط بغداد که در آن‌تیه قطعی و مسلم است خط محرمه اهمیت فعلی را هم از دست خواهد داد... (۴۲۳) باید این نکته را اضافه کرد که گاه در این جملات طولانی برای اثبات نظر سخن گو، قاطعانه سخن گفتن با اغراق کردن نیز می‌آمیزد. بعضی‌ها را که ممکن است تصور کنند که ایجاد راه آهن سراسر ایران یعنی چنین موسسه بین‌المللی عظیمی که در آن‌تیه برای تمام عالم اهمیت خواهد داشت ممکن است به وسیله‌ی خود ایران تنها بدون شرکت سایر ممالک انجام پذیرد از اشتباه بیرون آورد. (۴۱۸) در این دسته اکثریت قاطع جملات خبری هستند که (گاه با کمک شواهدی) می‌خواهند نظر قاطع نویسنده را در جملات اکثراً مثبت نسبت به موضوعی برسانند. اطلاع منتقل شده در این دسته از جملات چنان که گفته شد نظریات قاطعانه‌ی سخن گو نسبت به مسئله‌ی مورد بحث است. در میان هفتاد و پنج جمله چهارده جمله به زمان آینده اشاره دارند، یعنی قطعیت در چهارده جمله به رویدادی در آینده مربوط می‌شود. در یک مورد نیز از زمان گذشته استفاده شده است و در سایر جملات قطعیت در آنچه که در زمان حال گفته می‌شود (ادعا می‌شود) به چشم می‌خورد. همان طور که در نمونه‌ها مشاهده شد، برای بیان قطعیت علاوه بر کاربرد افعال در وجه اخباری از ابزارهای واژگانی مانند مسلم، قطعی، بدیهی و ... نیز استفاده شده است.

۶. بحث و نتیجه

در این پژوهش چهار دسته کلی برای تجزیه و تحلیل نطق‌های تاریخی محمد مصدق در مجلس پنجم و ششم در نظر گرفته شد که عبارتند از خشونت کلامی، چاپلوسی، از موضع قدرت سخن گفتن و اظهار نظر قطعی که خشونت کلامی خود شامل دسته‌های توهین و ناسزا به دیگران، تهدید، اتهام، کنایه، تحقیر، خشونت و توهین نسبت به خود، اشاره به اعمال خشونت‌آمیز، مسخره کردن و دعوت به خشونت بود. بندهای هر کدام از این دسته‌ها را براساس دستور نقش‌گرای هالییدی و از منظر فرانشس بینافردی مورد بررسی قرار دادیم. بر پایه‌ی تحلیل داده

ها می‌توان گفت که سخن‌گو در آن‌جا که از موضع قدرت سخن می‌گوید یا در بندهایی که در دسته‌ی تملق قرار گرفته‌اند در جایگاه فاعل بیشتر درک می‌شود؛ اما به عنوان مثال در دسته‌ی اظهار نظر قطعی گرچه سخن‌گوست که قاطعانه نظر می‌دهد اما از ارجاع به خود می‌پرهیزد. او در این دسته به عنوان مثال با استفاده از فاعل‌هایی چون «هر کسی»، «هر دولتی» و یا کاربرد بند غیر شخصی به سخنان خود گستره‌ی وسیعی می‌بخشد. سخن‌گو خود را مجاز می‌داند که دسته‌ی متنوعی از افراد را (به عنوان مثال در دسته‌ی خشونت کلامی یا از موضع قدرت سخن گفتن) هدف سخنانش قرار دهد. او گاه حتی به گونه‌ای سخن می‌گوید که گویا مخاطبان‌های همگانی هستند که باید فرمان او را اجرا کنند (استفاده از فاعل‌های غیرشخصی در دسته‌ی از موضع قدرت سخن گفتن و اظهار نظر قطعی) و گاه به نظر می‌رسد که خود را فردی از ملت نمی‌داند. از نتیجه‌ی این تحقیق این‌گونه بر می‌آید که زمانی که مصدق با کسی یا کسانی (و ثوق الدوله به عنوان نمونه) به مخالفت می‌پردازد در کلام خشونت آمیز خود بسیار آنان را مورد هجمه قرار می‌دهد و زمانی که از امری به هر دلیلی طرفداری می‌کند از کلام بیشتر استفاده می‌کند و قاطعانه سخن می‌راند. (به عنوان مثال در دسته‌ی اظهار نظر قطعی که بیشتر از نطق مصدق درباره‌ی احداث راه آهن استخراج شده است.) در دسته‌ی خشونت کلامی او از کنایه بیشتر کمک می‌گیرد و گاه به فاعل مشخصی اشاره نمی‌کند، یعنی این که نمی‌خواسته مستقیماً و صریح حرف بزند. چنان‌که مشخص شده است او گاه احترامی برای خود و دیگر مردم کشور قائل نبوده است. سخن‌گو گاهی به هر وسیله (کلامی) سعی در قانع کردن مخاطب خود داشته است. او حتی در مورد آنچه در آینده هم قرار است روی دهد قاطعانه سخن گفته است. سخن‌گو در بسیاری از موارد اطلاعاتی را منتقل می‌کند و در سخنانش بسیار کم می‌پرسد تا بداند. (بیشتر جملات در وجه خبری هستند.) سخن‌گو از مفهوم امری هم استفاده می‌کند. (در از موضع قدرت سخن گفتن در بیش از نیمی از جملات از مفهوم امری استفاده می‌کند و در تهدید تعداد جملات خبری با مفهوم خبری و جملات خبری با مفهوم امری با هم برابر است.) در مواردی هم سخن‌گو از معنای امری از نوع پیشنهادی استفاده کرده است، یعنی هم‌زمان چیزی را بر خود و دیگر مخاطبان امر کرده. او در بیشتر بندها وجود مسئله‌ای در زمان حال را مدنظر قرار می‌دهد. اظهار نظر قاطعانه پرتعدادترین دسته‌ی این پژوهش است و در نهایت باید افزود که گرچه ما تحلیل وجه را برای پی‌بردن به این که سخن‌گوی فارسی زبان تا چه اندازه با قطعیت سخن گفته کافی نمی‌دانیم اما بررسی داده‌ها بر این اساس مشخص کرده است که در دسته‌ی خشونت کلامی مصدق تنها در حدود ۹ درصد جملات به قطعیت سخن گفته و در دسته‌ی چاپلوسی بر اساس همین تحلیل که به مشکلات به کارگیری آن در زبان فارسی اشاره شده است حدود ۱۸ درصد جمله‌ها به طور قطعی بیان شده‌اند. این در حالی است که در دسته‌ی از موضع قدرت سخن گفتن نزدیک به ۶۹ درصد جملات (که نیمه بیشترشان در معنای امر هستند) قاطعانه گفته شده‌اند. بر اساس پژوهش انجام شده این مولفه‌ها را می‌توان به عنوان

شاخص‌های اصلی نطق‌های مورد بررسی در نظر گرفت: ۱- فروکاست خود و دیگران در سخن، ۲- بی‌پروایی در به‌کارگیری زبان بر علیه دیگران، ۳- شمول‌پذیری فاعل بند (چنان استفاده از هیچ‌کس یا فاعل غیر شخصی در جایگاه فاعل بند هنگامی که منظور همه باشند)، ۴- خود را در کلام متفاوت از عامه‌ی مردم دانستن، ۵- قاطعانه سخن گفتن (گاه حتی غیر واقعی گفتن به عنوان نمونه به قطعیت گفتن از رویدادی در آینده که از آن زمان تا به امروز روی نداده (منظور خط راه آهن پهلوی - موصل است))، ۶- خودبینی در اظهارنظر ۷- استفاده‌ی بسیار از جملات در معنای امری زمانی که فرد خود را در موضع قدرت احساس می‌کند.

پی‌نوشت‌ها

۱. ترسانیدن (دهخدا، ۱۳۷۳).

۲. تهمت نهادن بر کسی، افتراء. (دهخدا، ۱۳۷۳).

۳. گفتن عبارت کنایه آمیز (دهخدا، ۱۳۷۳). منظور خود را غیر صریح بیان کردن (معین، ۱۳۵۳).

۴. خوار کردن، خرد و خوار داشتن چیزی را. (دهخدا، ۱۳۷۳).

اعلامیه تعارض منافع و حمایت مالی: نویسندگان در خلال انجام این پژوهش حمایت مالی دریافت نکرده و هیچ‌گونه تعارض منافی برای اعلام نداشته‌اند.

منابع

اسکندری، محمد حسین. (۱۳۸۱). کالبد شناسی مفهوم قدرت. *تشریح روش شناسی علوم انسانی* شماره ۳۰، ۳۵-۶۱

بابک، علی. (۱۳۸۳). *دستور زبان فارسی پژوهشی معاصر*. مشهد: دانشگاه آزاد اسلامی مشهد و نشر سخن گستر پاکچی، احمد. (۱۳۹۵). رویکرد ریشه‌شناختی به گونه‌های خشونت کلامی با محوریت مفهوم «سخن گفتن». مقاله‌ی ارائه شده در همایش ملی خشونت کلامی ۱۳۹۵ در تهران ۱۱۹-۱۴۲.

حسینی، سید محمد. (۱۳۸۸). ادب و قدرت: نشانگرهای زبانی مخالفت در جلسات پایان‌نامه. *پژوهش‌های زبانی*، شماره ۱، ۷۹-۱۰۰

دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۳). *لغت نامه‌ی دهخدا*. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

صادقی، محمود. (۱۳۹۰). مقاله‌ی تحلیل روان‌شناختی خشونت کلامی، تهران

عرب زوزنی، محمد علی، پهلوان نژاد، محمد رضا و سیدی، سید حسین. (۱۳۹۵). بررسی ساختار وجهی خطبه‌ی جهاد نهج البلاغه بر اساس فرا نقش بینا فردی نظریه‌ی نقش‌گرا. *فصل‌نامه‌ی علمی - پژوهشی دانشگاه*

الزهر، (۲۱)، ۷۹-۱۱۴

عمید زنجانی، عباس علی. (۱۳۶۶). *فقه سیاسی*. تهران: امیرکبیر

کربلایی صادق، مهناز، میرزاده، مهدیس و فریدزاده فرهاد (۱۳۹۶) بررسی الگوی خشونت کلامی در آثار ادبی معاصر: رویکردی نقش‌گرا. مقاله‌ی ارائه شده در دومین کنفرانس بین‌المللی ادبیات و زبان شناسی ۱۳۹۶

معین، محمد. (۱۳۵۳). *فرهنگ فارسی معین*. تهران: امیرکبیر

مک‌آیور، جامعه و حکومت، ترجمه ابراهیم علی‌کنی، (۱۳۵۴) چاپ سوم، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب میرزائی، آزاده. (۱۳۹۵). *بررسی الگوهای خشونت کلامی بر اساس فرانتش بینا فردی*. مقاله‌ی ارائه شده در

همایش ملی خشونت کلامی ۱۳۹۵ در تهران. ۳۰۳-۳۱۸

- میهمی، حسین، صحراگرد، رحمان، حسینی، فاطمه. (۱۳۹۵). بررسی نقش مولفه های صمیمیت، طبقه اجتماعی و قدرت اجتماعی در ایجاد خشونت کلامی در میان دانش آموزان دبیرستانی، مجموعه مقالات نخستین همایش ملی خشونت کلامی سعیدنیا، گلرخ و میرزائی، آزاده تهران: نشر نویسه پارسی
- نصر اصفهانی، علی. (۱۳۸۹). چاپلوسی در سازمان. مدیریت فرهنگ سازمانی. (۲۲) ۹۵-۱۱۴
- یار محمدی، لطف الله. (۱۳۸۳). گفتمان شناسی رایج و انتقادی. تهران: هرمس.
- Amid Zanjani, A. A. (1987). *Political Jurisprudence (Fiqh al-Siyasi)*. Tehran: Amirkabir Publications. [In Persian].
- Arab Zozani, M. A., Pahlavannezhad, M. R., & Seyyedi, S. H. (2016). Investigation of the modal structure of the Jihad Sermon in Nahj al-Balagha based on the interpersonal metafunction of systemic functional linguistics. *Zabanpazhuhi (Journal of Language Research)*, 8(21), 79-114. [In Persian].
- Arendt, H. (1970). *On violence*. New York: Harcourt, brace & world Inc.
- Babak, A. (2004). *A contemporary research-based grammar of Persian*. Mashhad: Islamic Azad University of Mashhad & Sokhangostar Publications. [In Persian].
- Bayyurt, Y., & Bayraktaroğlu, A. (2001). The Use of pronouns and terms of address in turkish in service encounters. *Pragmatics and Beyond new series*, 209.
- Boxx, R. (2007). *Avoiding the pitfalls of false flattery*. Retrieved from: www.zanati.co.za/newsletters.
- Brown, R., & Gilman, A. (1960). The pronouns of power and solidarity. In: Sebeoki, Thomas A. (ed.): *Style in language*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Dehkhoda, A. A. (1994). *Dehkhoda dictionary*. Tehran: University of Tehran Press. [In Persian].
- Eskandari, M. H. (2002). Anatomy of the concept of power. *Methodology of Social Sciences and Humanities*, 8(30), 35-61. [In Persian].
- Halliday, M. A. K. (1985). *An introduction to functional grammar*. London. 2nd Edition. Melbourn & Aucland. Edward Arnold.Ltd.
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, Ch. (2014). *Halliday's introduction to functional Grammar*. Routledge: NewYork.
- Harutyunyan, R. (2020). Linguistic means of expressing verbal aggression in political communication. *Foreign Languages in Higher Education*, 24(1).
- Hosseini, S. M. (2009). Politeness and power: Linguistic markers of disagreement in thesis defense sessions. *Linguistic Research*, 1(1), 79-100. [In Persian].
- Karbalaie Sadegh, M., Mirzadeh, M., & Faridzadeh, F. (2017). Investigating the pattern of verbal violence in contemporary literary works: A functionalist approach. *The 2nd International Conference on Literature and Linguistics*, Tehran. [In Persian].
- MacIver, R. M. (1975). *The web of government* (E. Ali Kani, Trans., 3rd ed.). Tehran: Bongah-e Tarjomeh va Nashr-e Ketab. [In Persian translation].
- Malkin, J. (2004). *Verbal violence in contemporary drama*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Meyhami, H., Sahragard, R., & Hosseini, F. (2016). The role of intimacy, social class, and social power components in creating verbal violence among high school students. In G. Saeednia & A. Mirzaei (Eds.), *Proceedings of the first national conference on verbal violence*. Tehran: Neviseh Parsi. [In Persian].
- Mirzaei, A. (2016). Investigating the patterns of verbal violence based on the interpersonal metafunction. *Proceedings of the National Conference on Verbal Violence*, Tehran, 303-318. [In Persian].
- Moin, M. (1974). *Moin encyclopedic dictionary*. Tehran: Amirkabir Publications. [In Persian].
- Nasr Isfahani, A. (2010). Flattery in organizations. *Journal of Organizational Culture Management*, 8(22), 95-114. [In Persian].
- Pakatchi, A. (2016). An etymological approach to types of verbal violence focusing on the concept of "Speaking". *Proceedings of the National Conference on Verbal Violence*, Tehran, 119-142. [In Persian].
- Petljutschenko, N., & Artiukhova, A (2015). Aggressive rhetoric: Prosodic and kinetic means. *Proceedings of International Conference Gesture and Speech in Interaction (GESPIN)2-4*, p. 191 -194.
- Reitman, D., & Villa, M. (2004). Verbal aggression: Coping strategies for children. *National Association of School Psychologies*, 30, 270 – 657.
- Sadeghi, M. (2011). Psychological analysis of verbal violence. *Shahrvand Newspaper* [In Persian].
- Salifu, N. A. (2010). Signaling politeness, power and solidarity through terms of address in Dagbanli. *Nordic Journal of African Studies*, 19(4), 274-292.
- Sigers, M. (2006). *Flattery versus the compliment*. Retrieved from: www.simplenomics.com.
- Tannen, D. (1990). Rethinking power and solidarity in gender and dominance. *Berkeley Linguistics Society*, 16, 519-529.
- Thompson, G. (2014). *Introducing functional grammar*. Oxon: Routledge.
- Yarmohammadi, L. (2004). *Common and critical discourse analysis*. Tehran: Hermes Publications. [In Persian].
- YourDictionary. (n.d.). Positive Sentences. In *YourDictionary.com*. Retrieved May 10, 2024, From <https://www.yourdictionary.com/dictionary/PositiveSentences>.